

#KIRA-risk-DD

Huolellisuusmenettely rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskien hallinnalle yhteisessä arvoketjussa

- riskiperusteinen ja kohdennettu.

Määrittelyvaiheen
tulosraportti

11.6.2025

Määrittelyvaihe on
toteutettu TT-Säätiön
rahoituksella

KIRAHub

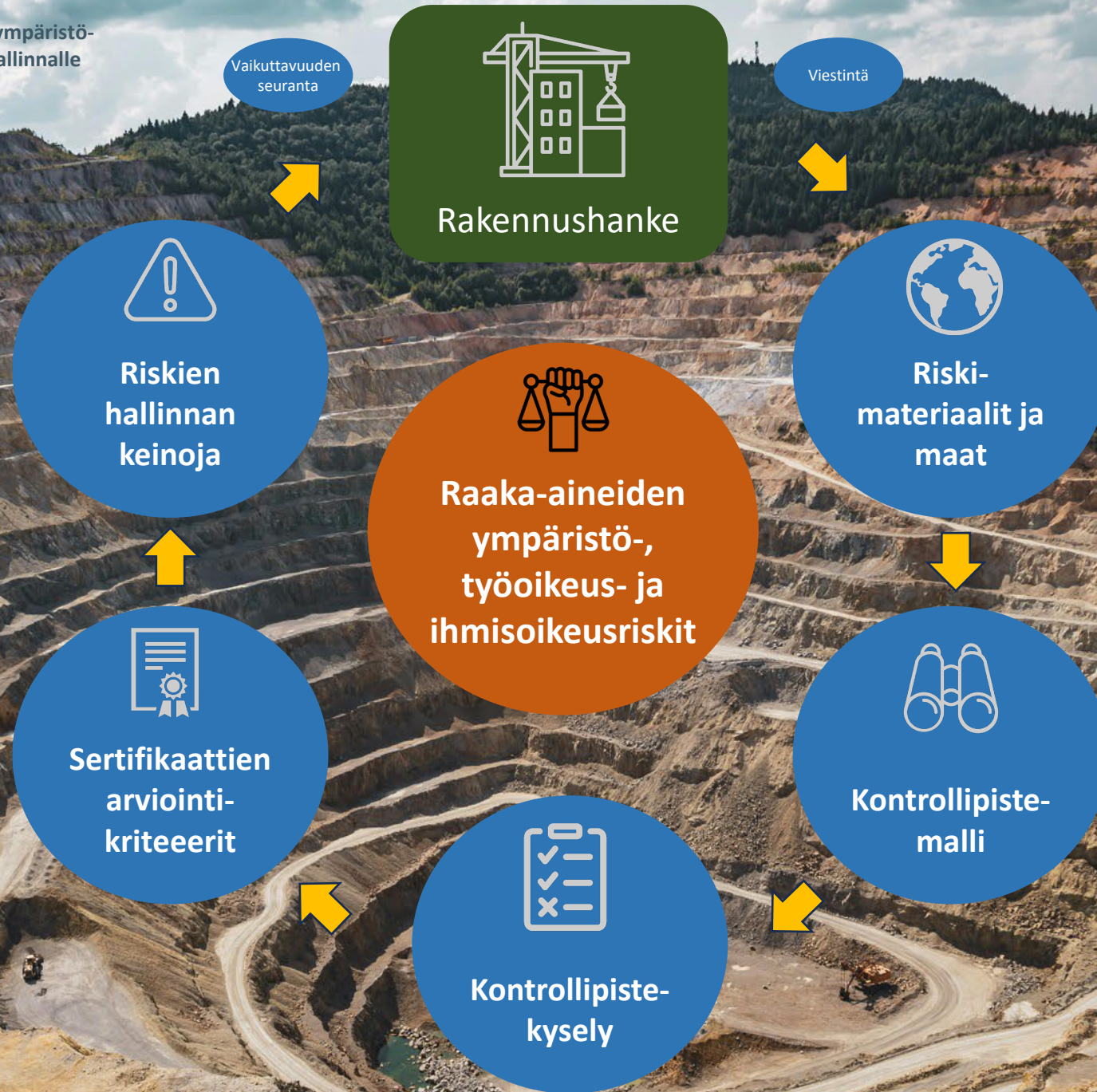
RT RAKENNUS-
TEOLLISUUS

Rakli

Kiinteistönomistajat
ja rakennuttajat

FINREIM OY

katalysti

Raportin tiedot

- Tutkimuksen tekijät
 - Petri Suutarinen (Finreim Oy) ja Vesa Ilmarinen (Katalysti Oy)
- Hankkeen (vaihe I määrittely) aikataulu: 2-6/2025
- Tekijänoikeudet
 - Tämän raportin sisältöä ja tuloksia saa hyödyntää, kunhan viittaus lähteeseen on asianmukainen. Suositeltava viittausmuoto on:
 - *Huolellisuusmenettely rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskien hallinnalle yhteisessä arvoketjussa – riskiperusteinen ja kohdennettu. Julkaistu 11.6.2025.*
 - Mikäli raportin sisältöä hyödynnetään kaupallisiin tarkoituksiin tai viitataan raportissa käytettyihin kolmannen osapuolen lähteisiin, on käyttäjän vastuulla varmistaa alkuperäisten lähteiden tekijänoikeudet ja niihin mahdollisesti liittyvät käyttörajoitukset.
- Rahoittajat ja yhteistyökumppanit
 - Tutkimushankkeen toteuttajaorganisaatio: KIRAHub
 - Tukirahoitus: TT-Säätiö
- Julkaisun ajankohta
 - Helsingissä 11.6.2025

#KIRA-risk-DD

**Määrittelyvaiheen
loppuraportti**

#KIRAriskDD-hanke

ONGELMA:

1. Rakennusmateriaalien valmistuksessa käytettävien kaivannaisteollisuuden tuotteisiin voi liittyä kielteisiä ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksia arvoketjun alkupäässä. Myös puun hankinta voi aiheuttaa kielteisiä luontovaikutuksia.
2. Toimitusketjut ovat moniportaisia eivätkä ole läpinäkyviä: ei ole tietoja huolellisuusprosessiin.
3. Osa standardeista on pelkkiä "leimoja", osa liian vaativia toteuttaa käytännössä.
4. Kunnolla suoritettu due diligence on liian kallista yksittäisessä hankkeessa yksittäiselle rakennustuotteelle

TAVOITE MENETELMÄLLE:

1. Suomalaiset kiinteistö- ja rakentamisan yritykset vähentävät ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksiaan uudella, vuoropuheluun ja arvoketjun avoimuuteen perustuvalla yhteistyöllä.
2. Ratkaisuna toimialan yhdessä kehittämä tehokas riskiperustainen huolellisuusprosessi perustuen OECD:n ja UNGP:n suositukseen sekä #Omnibus -paketin ehdotukseen.
3. Monitoimija-aloitteeseen (#KIRAriskDD) sitoutuvat rakennuttajat, rakentajat ja rakennustuoteyritykset varmistuvat yhteisen huolellisuustyönsä riittävästä arvoketjuna vaikeasti hallittavien kestävyysriskien osalta.

#KIRAriskDD-hankkeen ensimmäinen eli määrittelyvaihe toteutettiin helmi-kesäkuussa 2025

Esipuhe

RT RAKENNUS-
TEOLLISUUS

Vastuullisuustyössä huomio on viime aikoina keskittynyt turhankin paljon kestävyysraportointiin. Ensin CSRD:n myötä tiukentuneisiin raportointi-vaatimuksiin ja sitten 2025 omnibusin myötä niiden liudentamiseen, minkä päätösprosessi on yhä kesken.

Vastuullisuuden ja kestävyiden kehittäminen yrityksissä on kuitenkin ollut ja on jatkossakin pitkäjänteistä työtä poliittisista muutoksista huolimatta. Yksi osa vastuullisuustyötä on tietoisuuden lisääminen mahdollisista luontoon ja ihmisiin kohdistuvista haitallisista vaikutuksista, joita toiminnasta suoraan tai välillisesti aiheutuu. Läpinäkyvä ja reilu arvoketju on myös yksi Rakennusteollisuuden vastuullisuusohjelman kärkiteemoista.

#KIRAriskDD-hankkeessa kehitetty huolellisuusprosessin menetelmä auttaa hallitsemaan rakennusmateriaalien raaka-aineiden toimitusketjun alkulähteillä olevia haitallisia ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä. Se on tärkeä kahdestakin syystä. Ensinnäkin siinä on haettu sopivaa tasapainoa riskien riittävän hyvän tunnistamisen ja rakennushankkeiden käytännön realiteettien välillä. Toiseksi, se on esimerkki siitä, että saamme enemmän tuloksia ja tehokkaammalla tavalla, kun työskentelemme yhteistyössä kestävyiden eteen yhteisessä arvoketjussa.

Rakennusmateriaalivalmistajille hanke tuo vastaavasti helpotusta arkeen, kun hankkeessa on luotu yhtenäistä kontrollipistekyselyn mallia, jota on tarkoitus räätälöidä eri rakennusmateriaaleille.

Mikko Vasama, hallituksen puheenjohtaja
Rakennusteollisuus RT ry

Rakli

Kiinteistönomistajat
ja rakennuttajat

Rakennushankkeiden tilaajana rakennuttajalla on erityinen vastuu siitä, että hanke toteutetaan paitsi teknisesti ja taloudellisesti onnistuneesti, myös yhteiskunta- ja ympäristövastuullisesti. Rakennuttajan on huolehdittava siitä, että sen oma toiminta noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja kestävä kehityksen periaatteita. Lisäksi rakennuttajan on voitava luottaa siihen, että kaikki sopimuksiin sitoutuneet kumppanit – urakoitsijat, toimittajat ja rakennustuotteiden valmistajat toimitusketjuineen – toimivat samojen vaatimusten mukaisesti.

Rakennusmateriaalien tuotannon ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksiin ei voida enää suhtautua välinpitämättömästi. Rakennuttaja on osa toimitusketjujen vastuullisuutta, ja siksi sen on oltava tietoinen käytettävien materiaalien alkuperään ja tuotantoon liittyvistä merkittävistä riskeistä.

Tilaajina olemme valmiita tukemaan uusien toimintamallien käyttöönottoa. Avainasemassa on rakennustuoteteollisuus, jolla on mahdollisuus kehittää toimitusketjunsä näkyvyyttä ylävirtaan. Rakennuttajien ja rakennusliikkeiden konkreettiset hankkeet tarjoavat foorumin, jossa tätä lähestymistapaa voidaan testata ja juurruttaa osaksi arjen toimintaa tilaajien kestävyystavoitteet huomioiden.

Pasi Suutari, hallituksen puheenjohtaja
Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry

Tiivistelmä

Huolellisuusmenettely rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskien hallinnalle

#KIRAriskDD on OECD:n ohjeistukseen perustuva huolellisuusmenettely suomalaiselle kiinteistö- ja rakentamisalalle sovellettuna

Rakennusmateriaalien raaka-aineisiin liittyy merkittäviä ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä, erityisesti toimitusketjujen alkuvaiheessa, kuten kaivannaisteollisuudessa. Toimitusketjut ovat usein pitkiä ja läpinäkyvyys on heikko, mikä tekee vastuullisuustiedon selvittämisestä haastavaa rakennushankkeen eri osapuolille. #KIRAriskDD-hankkeessa kehitettiin ratkaisuksi OECD:n ohjeistukseen perustuva huolellisuusmenettely.

Hankkeessa määritettiin menetelmä rakennushanketasolla sovellettavaksi

Tutkimushankkeen toteuttajaorganisaatio oli KIRAHub ja sen rahoitti TT-Säätiö. Hankkeeseen osallistui noin kolmekymmentä asiantuntijaa rakennuttajista, rakennusliikkeistä ja rakennusmateriaalivalmistajista. Hankkeessa myös haastateltiin muutamia kymmeniä asiantuntijoita.

Riskimateriaali/riskimaa auttaa kohdistamaan menettelyn

Menetelmä keskittyy riskimateriaaleihin, joissa voi olla kohonnutta riskiä, kuten mm. kupari, alumiini, teräseokset ja muut vihreän siirtymän kaivannaism mineraalit, joihin liittyen on tutkimuksissa tunnistettu puutteita ympäristönsuojelussa, työoloissa tai ihmisoikeuksien toteutumisessa. Hankkeessa kehitettiin raaka-aineiden lähtömaiden riskimaamalli kansainvälisten indeksien ja Suomen tullen tilastojen avulla. Riskimaista peräisin olevien raaka-aineiden kohdalla toimitusketjun vastuullisuuteen ja jäljitettävyyteen kohdistuu erityisen korkeat vaatimukset, joita kontrollipistemalli tukee tehokkaasti.

Kontrollipistemalli mahdollistaa riittävän huolellisuuden kohtuullisella työllä

#KIRAriskDD-hankkeessa kehitettiin ratkaisuksi kontrollipistemalliin perustuva huolellisuusmenettely, joka mahdollistaa riskiperusteisen ja kohtuullisesti toteutettavan vastuullisuusarvioinnin osana hankintaa. Mallissa toimitusketjusta tunnistetaan toimija, jolla on paras näkymä ylöspäin raaka-aineen alkuperään saakka. Tältä niin sanotulta kontrollipisteeltä pyydetään tietoa vakiomuotoisella kyselyllä, joka ei vaaranna liikesalaisuuksia mutta antaa riittävän kuvan toimitusketjun kestävyyydestä.

Kontrollipistekysely helpottaa kysyjää ja vastaajia

Menetelmä tarjoaa rakennuttajille, urakoitsijoille ja toimittajille käytännön arjessa toimivan tavan vastata kestävyystavoitteisiinsa ja sitoumuksiinsa tehokkaasti.

Yhteisesti sovittu kysely ja tietopohja helpottavat vertailtavuutta ja säästävät resursseja niin tilaajien kuin toimittajienkin näkökulmasta. Lisäksi kontrollipisteiden kautta kertyvä tieto mahdollistaa koko alan yhteisen oppimisen ja riskienhallinnan kehittämisen.

Yhteistyöhön perustuva monitoimija-aloite mahdollistaa haitallisten vaikutusten vähentämisen

Käytännön jalkautus tarvitsee pilotointivaiheen, ja tavoitteena on vakiinnuttaa malli kiinteistö- ja rakentamisalan käyttöön. Pilotoinnissa samalla laajennetaan kyselypohjaa materiaali kohtaisten tietopyyntöjen toteuttamiseksi.

#KIRAriskDD voi toimia monitoimija-aloitteena, jossa rakennushankkeiden tilaajat, toimittajat, urakoitsijat, asiantuntijat ja järjestöt kehittävät yhdessä mallia toimitusketjujen vastuullisuuden kehittämiseen. Tällaiset aloitteet ovat tehokkaita, koska ne yhdistävät eri toimijoiden näkemykset ja käytännön tiedon yhteiseksi ratkaisuksi. EU-sääntely kannustaa juuri tällaisten yhteistyömallien luomiseen yrityksen huolellisuusmenettelyn tueksi.

#KIRA-risk-DD

Summary

Due Diligence Procedure for Managing Environmental and Human Rights Risks in Building Materials

#KIRAriskDD is a due diligence procedure based on OECD guidelines, adapted for the Finnish real estate and construction sector.

The raw materials used in building materials involve significant environmental and human rights risks, particularly in the early stages of the supply chains, such as in the mining industry. These supply chains are often long and lack transparency, making it difficult for various stakeholders in a construction project to assess sustainability-related information. The #KIRAriskDD project developed a due diligence procedure based on OECD guidelines as a solution to this challenge.

A method was defined within the project for application at the construction project level.

The research project was implemented by KIRAHub and funded by the TT Foundation. Around thirty experts from developers, construction companies, and building material manufacturers participated in the project. Additionally, several dozen experts were interviewed.

Risk material/risk country approach helps target the procedure effectively

The method focuses on risk materials that may involve elevated risks, such as copper, aluminium, steel alloys, and other critical raw materials related to the green transition. Research has identified deficiencies in environmental protection, working conditions, or the realization of human rights in relation to these materials. In the project, a risk country model for the origin countries of raw materials was developed using international indices and Finnish customs statistics. For raw materials originating from risk countries, the expectations regarding supply chain responsibility and traceability are particularly high, and these are effectively supported by the developed control point model.

The Control Point Model Enables Sufficient Due Diligence with Reasonable Effort

As a solution, the #KIRAriskDD project developed a due diligence procedure based on a control point model. This model enables a risk-based and reasonably executable sustainability assessment as part of the procurement process. Within the model, a supply chain actor is identified who has the best visibility upstream toward the origin of the raw material. This so-called control point is asked to provide information via a standardized questionnaire, which protects business confidentiality while offering a sufficiently comprehensive view of the supply chain's sustainability.

The Control Point Questionnaire Eases the Burden for Both Requestors and Respondents

The method provides clients, contractors, and suppliers with a practical tool to efficiently meet their sustainability goals and commitments in everyday operations. A jointly agreed-upon questionnaire and shared data foundation improve comparability and save resources from both the purchaser's and supplier's perspectives. Moreover, the information collected through control points supports shared learning across the industry and advances the development of risk management practices.

A Multi-Stakeholder Initiative Based on Collaboration Helps Reduce Adverse Impacts

The practical implementation requires a pilot phase, with the aim of establishing the model as a standard in the real estate and construction sector. During the pilot, the questionnaire base will also be expanded to enable material-specific information requests. #KIRAriskDD can serve as a multi-stakeholder initiative in which project developers, suppliers, contractors, experts, and civil society organizations work together to develop a model for improving supply chain responsibility. Such initiatives are effective because they combine the perspectives and practical knowledge of various actors into a shared solution. EU regulation explicitly encourages the creation of collaborative models like this to support companies in fulfilling their due diligence obligations.

Käsitteistö 1/2

Käsite	Kuvaus
Code of Conduct	Toimintaohjeisto tai eettinen ohjeisto on asiakirja, joka määrittelee yrityksen toimintaperiaatteet ja eettiset vaatimukset, joita edellytetään sen henkilöstöltä tai yhteistyökumppaneilta. Asiakirjaa voidaan kutsua mmm. <i>Supplier Code of Conduct</i> , <i>Code of Conduct for Business Partners</i> ja <i>Supplier Ethical Standards</i> .
Haitallinen vaikutus	Haitallinen vaikutus (<i>adverse impact</i>) tarkoittaa ihmisiin, ympäristöön tai yhteiskuntaan kohdistuvaa kielteistä vaikutusta, joka voi olla todellinen tai mahdollinen (eli tapahtunut tai riski). OECD:n ja YK:n yritys vastuuperiaatteiden mukaan haitallinen vaikutus voi koskea esimerkiksi: • ihmisoikeuksia, kuten syrjintää tai pakotyötä; • työoikeuksia, kuten vaarallisia työolosuhteita tai työajan ylittymistä; • ympäristöä, kuten saastumista tai biodiversiteetin heikentymistä; • yhteiskunnallisia oikeuksia, kuten alkuperäiskansojen oikeuksia tai korruptiota. Yrityksen vastuu em. periaatteiden mukaisesti koskee sekä omia toimintoja että liikekumppaneiden kautta syntyviä vaikutuksia .
Huolellisuusmenettely (due diligence)	Huolellisuusmenettely on yrityksen järjestelmällinen prosessi kestäväyyteen liittyvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamiseksi, estämiseksi, ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi omassa toiminnassaan ja arvoketjuissaan. Myös ”huolellisuusprosessi” ja ”huolellisuusvelvoite”.
Kestävyystietomalli	Kira-alalla Suomessa kehitetty rakenteellinen ja visuaalinen kuvaus kestävyystietojen hallinnan ja –raportoinnin tueksi. Malli sisältää mm. arvoketjukuvauksen ylä- ja alavirtaan. Se sisältää CSRD/ESRS-mukaisen kaksoisolennaisuusanalyysin ja datapisteiden kira-alan tulkinnat. Rakli on julkaissut mallin 1.0 version jäsenilleen nimellä #kiraESRS-malli (Q1/2025).
Kontrollipiste	Kontrollipiste tarkoittaa liiketoimintaketjussa sellaista kohtaa, jossa ko. yrityksellä on käytännössä mahdollisuus vaikuttaa riskeihin ja/tai saada riittävästi tietoa niistä. Kontrollipiste on riittävän lähellä rakennushanketta (mutta harvoin rakennushankkeen suora osapuoli), jotta siihen saadaan yhteys; toiseksi sen pitää olla sekä tietämystä että vaikutusvaltaa toimitusketjun alkulähteille.
Kontrollipistekysely	Kontrollipistekysely tarkoittaa yhtenäistettyä ja kohdennettua kyselyä kontrollipisteelle. Kyselyt suunnitellaan riskiperusteisesti ja ovat osa yrityksen olennaisuusarviointia ja huolellisuusmenettelyä.
Raaka-aineen alkuperämaa, lähtömaa ja riskimaa	• Raaka-aineen alkuperämaa tarkoittaa raaka-aineen alkuperämaata – esimerkiksi missä mineraali on louhittu tai missä puu on kasvatettu. Tieto lähtömaasta on keskeinen toimitusketjun jäljitettävyyden ja riskien arvioinnin kannalta. • Lähtömaa tarkoittaa sitä maata, josta raaka-aine, väliaine tai rakennustuote on tuotu Suomeen. • Riskimaa on valtio, jossa toimiminen tai josta hankkimiseen liittyy kohonnut kestävyysriski. Riskimaa-status perustuu kansainvälisiin luokituksiin ja indekseihin, jotka mittaavat: ympäristönsuojelun tasoa, ilmastomuutoksen torjuntaa, ihmisoikeustilannetta, työoikeuksien kunnioittamista, lainsäädännön tasoa ja lakien toimeenpanon laatua.

Käsitteistö 2/2

Käsite	Kuvaus
Monitoimija-aloite	Monitoimija-aloitteella (<i>Multi-stakeholder initiative</i>) tarkoitetaan usean eri sidosryhmän – kuten yritysten, kansalaisjärjestöjen, työntekijäjärjestöjen ja viranomaisten – yhteistä vapaaehtoista aloitteellista yhteistyötä, jonka tavoitteena on vastuullisuuden edistäminen esimerkiksi tietyssä toimialassa tai riskiteemassa.
OECD ohjaavat periaatteet	Guidance for Responsible Business Conduct (2018); suomennettu versio: OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan (2019).
Olennaisuusanalyysi	Olennaisuusanalyysi on systemaattinen menetelmä, jolla arvioidaan mitkä vastuullisuuskysymykset ovat: • tärkeimpiä yrityksen toiminnan kannalta (taloudelliset riskit ja mahdollisuudet), • merkittävimpiä sidosryhmien ja vaikutusten kannalta (esim. haitat ihmisille tai ympäristölle). Olennaisuutta arvioidaan vaikutuksen todennäköisyyden, laajuuden ja vakavuuden perusteella.
Standardi, sertifikaatti ja aloite	• Standardi on ohjeistettu ja usein kansainvälisesti sovittu vakiintunut vaatimustaso tai toimintamalli, joka kuvaa mitä kriteereitä esimerkiksi vastuullinen tuotanto tai hallintotapa edellyttää. • Sertifikaatti on todistus siitä, että jokin tuote, prosessi tai organisaatio täyttää sertifikaatin myöntäjän asettamat vaatimukset. Sertifikaatti myönnetään yleensä riippumattoman tahon auditoinnin perusteella. • Aloite tarkoittaa vapaaehtoista tai yhteisesti käynnistettyä ohjelmaa, toimintamallia tai yhteistyömuotoa, jonka tavoitteena on edistää tiettyä vastuullisuusteemaa; Esimerkkejä: UN Global Compact, Science Based Targets –aloite sekä kaivannaisteollisuudessa mm. RMI ja ASI.
Tapaus	• Tapaus (<i>incident</i>) tarkoittaa yksittäistä tapahtumaa, joka voi liittyä riskin toteutumiseen tai havaittuun poikkeamaan • Rikkomus (<i>violation</i>) tarkoittaa tilanteita, joissa on loukattu selkeitä oikeuksia, lakeja tai sääntelyä – esimerkiksi: • ympäristörikkomus: mm. luvaton päästö tai laittomat hakkuut; • ihmis oikeusrikkomus: mm. pakkotyö, lapsityö tai syrjintä; • työoikeusrikkomus: mm. laittomat työajat, minimipalkan alittaminen tai työehtosopimusten rikkominen. Rikkomus voi olla seuraus useista tapauksista tai vakavasta yksittäisestä tapauksesta.
Toimitusketju, arvoketju ja arvoverkko	Toimitusketju (<i>supply chain</i>) viittaa fyysiseen ja logistiseen ketjuun, jossa tuotteet, raaka-aineet tai palvelut liikkuvat eri toimijoiden välillä tuotannosta lopputuotteeseen. Toimitusketju painottuu materiaalien ja tuotteiden virtaan, kun taas arvoketju (<i>value chain</i>) kattaa koko taloudellisen ja yhteiskunnallisen arvomuodostusprosessin. Arvoverkko (<i>value network</i>) on kattava termi, jolla voidaan viitata kaikkiin toimijoihin ja riippuvuussuhteisiin, jotka yhdessä tuottavat arvoa. Tämä voi sisältää myös mm. sidosryhmät, loppuasiakkaat ja sääntelytahot.
UN GP (Guiding Principles)	YK:n ohjaavat periaatteet yritystoiminnasta ja ihmisoikeuksista (Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework (2012)).

Sisältö

Esipuhe

Tiivistelmä

Käsitteistö

1. **Johdanto**
2. **Hankkeen tavoitteet ja raja**us
3. **#KIRAriskDD-hanke**
4. **#KIRAriskDD-menetelmä**
5. **#KIRAriskDD-menetelmän jalkautus jatkuvaksi toimintamalliksi**
6. **Johtopäätökset**

Liite 1: Riskimateriaali-riskimaa –malli

Liite 2: Kansalaisjärjestöjen tai luotettavien medioiden esillenostamia tapauksia

Liite 3: Kontrollipistekyselyn prototyyppi ja palaute

1.

Johdanto

Huolellisuusmenettelyn nykytilanne ja lähtökohdat

#KIRA-risk-DD

Huolellisuusmenettelyn nykytilanne ja lähtökohdat

**Liiketoimintaperiaatteet:
Läpinäkyvä ja reilu
arvoketju¹**

Toimitusketjun läpinäkyvyys nousee agendalle myös kira-alalla

Kestävyyssajattelu laajenee ilmastonmuutoksesta myös muihin luontokysymyksiin sekä sosiaalisen vastuun asioihin

Ilmastonmuutos on ollut pitkään yritysten kestävyysjohtamisen pääteema. EU:n CSRD/ESRS ja CS3D vaatimukset ovat saaneet monet yritykset kiinnittämään huomiota myös arvoketjuna alkupäähän ja siten huolellisuusmenettely on noussut keskeisemmäksi työkaluksi. Käynnissä oleva sääntelyn keventäminen (Green Omnibus) vähentää sen velvoittavuutta. Paine ja motivaatio tulee muista tekijöistä. Suurilla kansainvälisillä konserneilla se on ollut jo pidempään agendalla. Joissakin tapauksissa median ja kansainjärjestöjen esille nostamat tapaukset ja niistä aiheutuva mainehaitta ovat aktivoineet yrityksiä.

Huolellisuusmenettely kulminoituu arjessa monenlaisiin kyselyihin

Yrityksissä selvitetään kestävyteen liittyviä asioita toimitusketjussa usein erilaisin kyselyin. Arkea on se, että samalle toimijalle tulee useita hieman erisältöisiä kyselyitä, joissa saatetaan kartoittaa samaakin asiaa, mutta hieman eri tavoin. Tämän helpottaminen on usein esitetty yhteisenä toiveena.

Toimitusketjun läpinäkyvyys ja reiluus ovat Rakennusteollisuuden Vastuullisuusohjelman 2024 yksi viidestä päätavoitteesta

”Läpinäkyvyyden toteutuminen koko rakennusteollisuuden arvoketjussa. Läpinäkyvyydellä tarkoitetaan tarvetta vertailukelpoiselle ja kattavalle tiedolle reilun kilpailun ja tiedon jäljitettävyyden mahdollistamiseksi. Eettisten toimintaperiaatteiden ja työntekijöiden oikeuksien toteutuminen varmistetaan koko arvoketjussa ml. harmaan talouden torjunta ja hankintaperiaatteiden varmistaminen.”¹

Vastuullisuusohjelmassa nostetaan esimerkkeinä useita mahdollisia toimenpiteitä, joihin #KIRAriskDD-hankkeessa etsitään käytännön työkaluja. Näitä ovat esimerkiksi: reilujen ja kestävien hankintojen varmistaminen, arvoketjun toimijoiden välisen yhteistyön ja yhteisvastuun edistäminen ja informaation liikkumisen ja tiedonvaihdon edistäminen eri toimijoiden välillä myös maiden rajojen yli.

(Edellä oleviin tavoitteisiin myöhemmin raportissa esitellään työkaluina mm. riskimateriaali/riskimaa –malli, kontrollipistekysely ja monitoimija-aloite yhteisen arvoketjun kestävyiden kehittämisen menetelmänä)

Lähtökohdat rakennusteollisuudessa ja kiinteistöalalla

Nykytilanne rakennushankkeissa

Rakennushankkeissa tilaajana toimiva yritys määrittää toiminta- ja eettiset periaatteet sopimuskumppaneidensa kanssa ns. Code of Conduct -liitteessä. Liitteessä esitetyt vaatimukset koskevat muun muassa:

- lakisääteisten velvoitteiden noudattamista
- korruption ja lahjonnan torjuntaa
- ihmisoikeuksien kunnioittamista yleisesti
- ympäristövastuullista toimintaa
- alihankkijoiden valvontaa
- työntekijöiden lakien mukaista kohtelua ja työolosuhteita
- väärinkäytösten ilmoituskanavia.

Usein eettiset ja vastuullisuutta koskevat vaatimukset jäävät yleisluontoisiksi julistuksiksi, joilla ei ole suoraa tai konkreettista yhteyttä kyseessä olevaan hankintaan tai sen todelliseen toimitusketjuun.

Käytännössä tilaajayrityksellä ei ole riittäviä keinoja varmistaa, että sopimuskumppanit — saati näiden alihankkijat — todella noudattavat sovittuja periaatteita. Rakennustuotteiden ja työmaiden toimitusketjut ovat usein pitkiä, monivaiheisia ja ulottuvat eri maihin. Tämä monimutkaisuus tekee valvonnasta vaikeaa ja lisää riskiä sille, että vastuullisuusperiaatteita rikotaan ketjun jossain osassa – usein juuri siellä, missä näkyvyys ja valvonta ovat heikoimmillaan.

Nykyinen toimintamalli mahdollistaa sen, että toimitusketjusta löytyy helposti toimija, joka riittävän etäällä tilaajasta toimii tavalla, joka rikkoo joko paikallista lainsäädäntöä tai tilaajan vastuullisuusperiaatteita – usein tietoisesti ja taloudellista hyötyä tavoitellen.

Tilaajayritykset saattavat pyrkiä lieventämään edellä mainittuja riskejä edellyttämällä toimittajiltaan sertifiointia. Sertifikaatit eivät kuitenkaan itsessään takaa vastuullista toimintaa, sillä niiden vaatimustasot ja auditointikäytännöt vaihtelevat merkittävästi. Lisäksi sertifikaattien tarkoituksenmukainen hyödyntäminen edellyttää tilaajalta ymmärrystä niiden rajoituksista, sisällöstä ja soveltuvuudesta kyseiseen hankintaan ja toimitusketjuun.

EU:n kestävyysraportoinnin säätely Kansainväliset vastuullisuusperiaatteet

Keväällä 2025 yritysten huolellisuusvelvoitteen sääntelykehys on murrosvaiheessa. Vuonna 2024 julkaistu EU:n yritysvastuudirektiivi (CSDDD) sekä keväällä 2025 ensimmäistä kertaa sovellettava CSRD-direktiivin mukainen kestävyysraportointi ovat herättäneet laajaa keskustelua niiden yrityksille aiheuttamasta hallinnollisesta taakasta ja vaikutuksista EU:n kilpailukykyyn.

Poliittinen paine sääntelyn keventämiseen on kasvanut, ja on ennakoitavissa, että velvoitteita yritysten arvoketjujen tuntemisesta tullaan supistamaan. Tässä vaiheessa ei ole vielä tiedossa, millaiseen lopulliseen säädösratkaisuun päädytään. Tällä hetkellä esillä oleva kompromissiehdotus olisi kohdistaa huolellisuusvelvoite pääosin vain suoriin eli ns. tier-1-toimittajiin.

Käytännössä tämä ei kuitenkaan tuo olennaista muutosta nykytilaan. Tier-1-toimittajien määrä suurilla tilaajayrityksillä on erittäin suuri, ja kuten aiemmin on kuvattu, toimittajien omien toimitusketjujen läpinäkyvyys on rajallista. Jos yritys ei saa tietoa edes ensimmäisen tason kumppaneiden taustalta, ei huolellisuusvelvoitteen vaikutus ulotu toimitusketjun riskipisteisiin, eikä todellista vastuullisuutta saavuteta.

Ensimmäisen kerran jo vuonna 2011 julkaistiin OECD Due Diligence Guidance for Responsible Business Conduct (2018), *suomennettuna OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan (2019)*¹. Em. suositusten noudattaminen auttaa yrityksiä välttämään sitä, että niiden toiminta, toimitusketju tai muut liiketoimintasuhteet vaikuttaisivat haitallisesti työntekijöihin, ihmisoikeuksiin, ympäristöön, kuluttajiin, lahjonnan torjumiseen tai hallintotapaan sekä antaa valmiuksia käsitellä kyseiset ongelmat.

Yrityksillä on velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia ja noudattaa YK:n yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevia ohjaavia periaatteita (*UN Guiding Principles on Business and Human Rights (2012)*)². Periaatteet korostavat, että yritysten on toimittava lakien mukaisesti ja vastuullisesti läpi arvoketjujen.

- 1) [OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan](#)
- 2) [Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework](#)

Paine kasvaa arvoketjun haitallisten vaikutusten hallitsemiseen

Rakennusteollisuus

Kansainväliset rakennustuotekonsernit ovat edelläkävijöitä suomalaisiin toimijoihin verrattuna. Tämä on käynyt ilmi erityisesti tapauksissa, joissa jokin kansainvälinen megakonserni on ostanut merkittävän suomalaisen rakennustuoteteollisuuden yrityksen.

Kansalaisjärjestöjen esiin nostamat raaka-aineiden hankintaan liittyvät ihmisoikeus- ja ympäristörikkomukset kaukana Suomesta ovat viime vuosikymmenen aikana pakottaneet suomalaiset teollisuusyritykset perehtymään entistä syvemmin toimitusketjunsä kestävyys ja ryhtymään toimiin haitallisten vaikutustensa vähentämiseksi.

Myös rakennusyrityksissä suuret toimijat toimivat suunnannäyttäjinä, kun kyse on vastuullisista toimitusketjuista. Keskisuuret ja pienet rakentajat seuraavat usein perässä suurten viitoittamaa tietä.

Yksi motivaattori niin rakennusteollisuudelle kuin rakennuttajille on rahoituksen saanti ja sen ehdot.

Rakennuttajat ja kiinteistöjen omistajat

Ensimmäisessä aallossa olleiden **CSRD/ESRS raportointivelvollisten kiinteistöomistajien** huomio kohdistui arvoketju – käsitteeseen pelonsekaisin tuntein 2024.

Helmikuussa 2025 saatu tieto niin sanotusta Omnibus-paketista ja "Stop the Clock" -toimista toi kuitenkin helpotuksen – raportointivaatimuksiin saattaa tulla kevennyksiä, erityisesti arvoketjun kestävyys liittyvän tiedon osalta.

Tällä hetkellä raportointisäädökset eivät ohjaa suurten rakennuttajien kestävyys johtamista. Toivottavasti huomio kohdistuu jatkossa yhä enemmän haitallisten vaikutusten todelliseen vähentämiseen – ei vain siihen, mitä raportissa pitäisi julkaista varmennettuna.

Yhteisen arvoketjun yrityksille suurimmat motivaattorit löytyvätkin nyt muualta kuin sääntelystä: riskien hallinta (erityisesti **maineriski**), **sidosryhmien** odotukset (erityisesti kuluttajat ja nuoret), **strategian** uudistaminen – ja vasta viimeisenä uusien säädösten muodollinen täyttäminen, esimerkiksi:

- [Green Claims Directive \(GCD\)](#)
- [EU Deforestation Regulation \(EUDR\)](#)
- [Batteries Regulation](#)
- [Conflict Minerals Regulation](#)
- [Empowering Consumers for the Green Transition Directive \(EmpCo\)](#)

Huolellisuusprosessin toteuttamisen ongelmat rakennushanketasolla

Rakennusprojekti ei ole tehdas

- Suurissa talonrakennusprojektissa käytetään tuhansia tuotteita – kaikkien tuotteiden ja toimitusketjujen arviointi ei ole realistisesti mahdollista.

Liian vähän aikaa, liian paljon vaatimuksia

- Rakennusprojektin hankinnoille jää liian vähän aikaa, jotta toimitusketjuanalyysijä ehdittäisiin tehdä huolellisesti.

”Syntyy paperia, ei parannuksia”

- Toimittajien kestävyyttä ja vaatimustenmukaisuutta arvioidaan lukuisten kyselyiden avulla – syntyy paperia, mutta ei välttämättä johtopäätöksiä toimitusketjun kestävyuden kehittämiseksi.

Epätoivoa ja kyynisyyttä

- Moni kokee, ettei nykyinen due diligence -järjestelmä oikeasti vähennä haittoja ihmisille tai ympäristölle – se vain kasvattaa hallinnollista taakkaa.

Sertifikaatti – se ei ole "vapautus vankilasta" -kortti

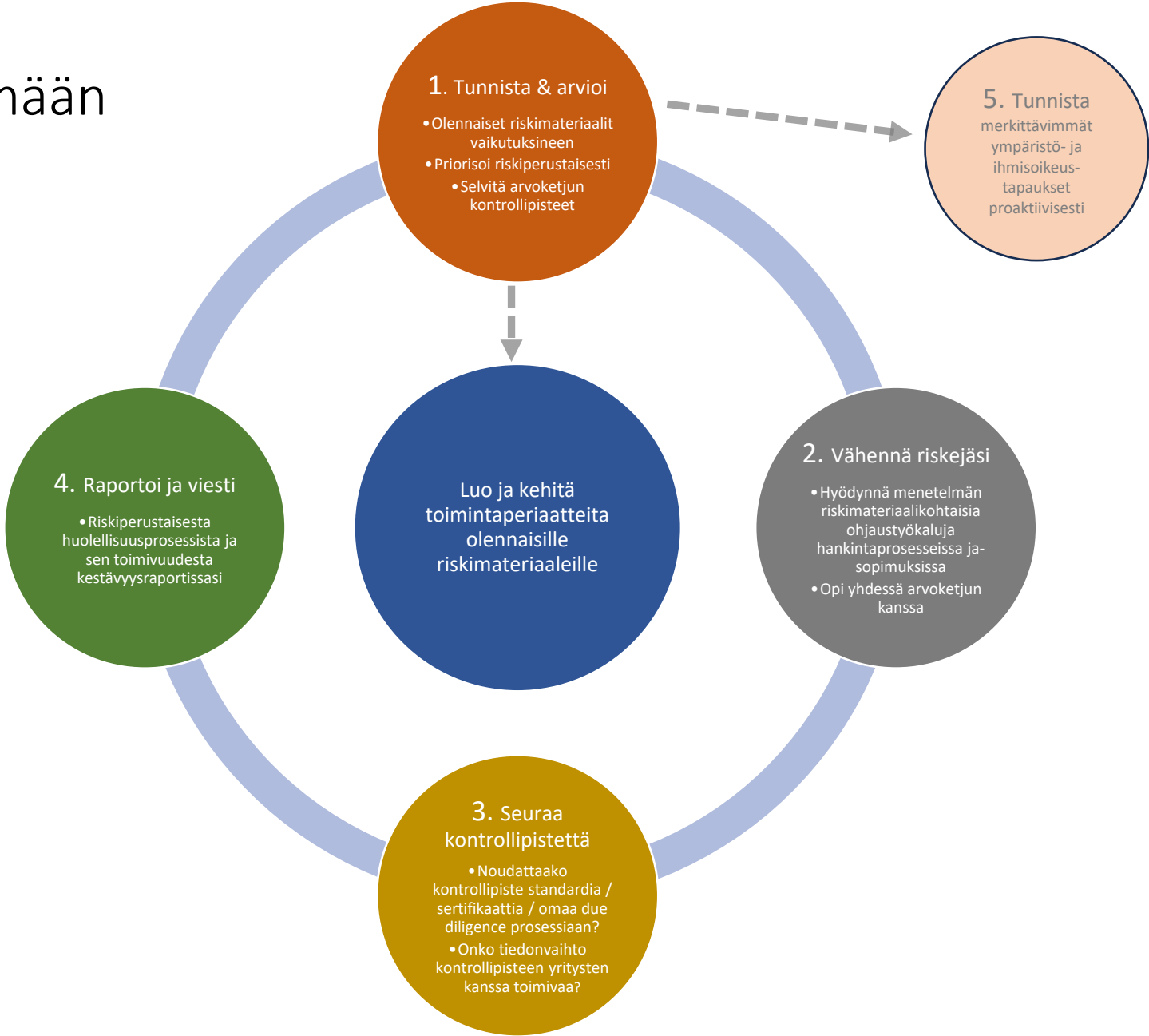
- Vastuu pysyy yrityksellä. Auditoitu sertifikaatti on hyödyllinen ”opas”, mutta ei poista huolellisuusvelvoitetta.
- Sekä OECD:n että YK:n ohjaavat periaatteet korostavat, että yritys ei voi osoittaa huolellisuusvelvoitteen täyttymistä pelkästään viittaamalla toimittajan sertifikaattiin.
- Sertifiointi voi tukea riskienhallintaa, mutta yrityksen on aina toteutettava oma, jatkuva due diligence -prosessi. Vastuu ei siirry kolmansille osapuolille, ja mahdollinen vastuu rikkomuksista säilyy yrityksellä.

#KIRAriskDD-menetelmä pohjautuu OECD:n esittelemään malliin

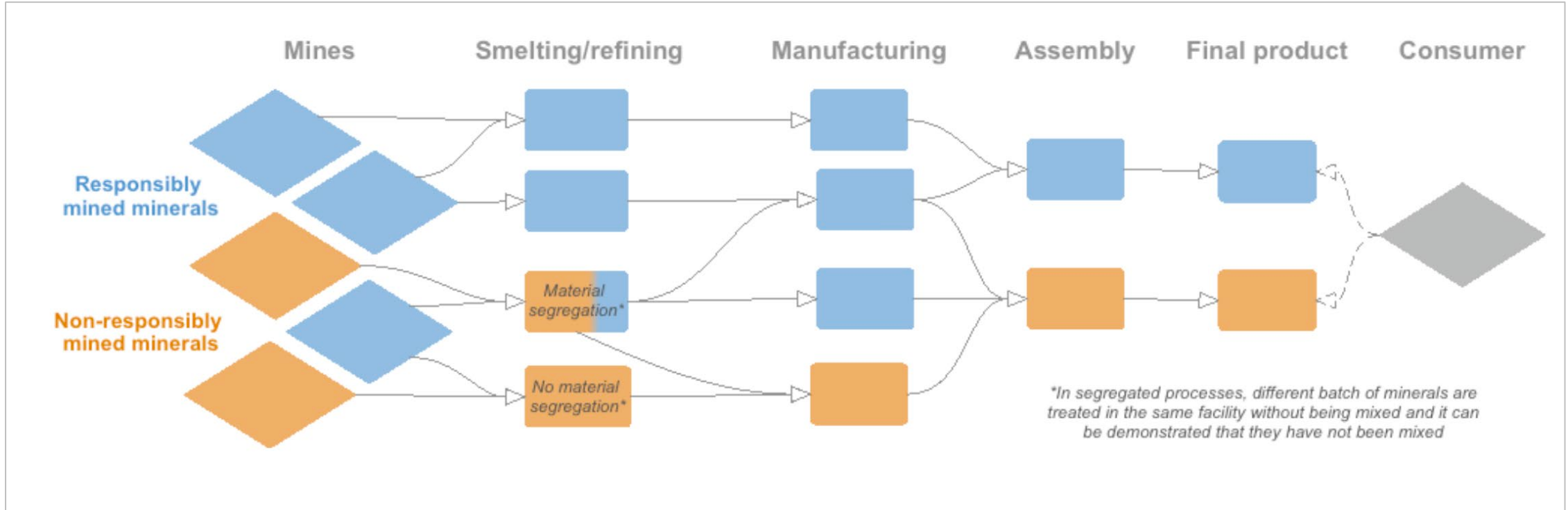
OECD:n huolellisuusprosessin malli tarjoaa laajasti maailmalla käytetyn rungon menetelmälle, jota hankkeessa sovelletaan.

#KIRAriskDD-menetelmä
esitellään luvussa 4.

Menetelmässä on huomioitava, että materiaalivirrat sekoittuvat

Strategic Dialogue on Sustainable Raw Materials for Europe (STRADE, 2018)

“Jos materiaalierässä on 5% sota-alueelta tulevaa konfliktimineraalia, olet osaltasi rahoittamassa sotaa.”

The diagram illustrates the construction process in five stages, each represented by a chevron arrow pointing right:

- Käytön suunnittelu (Planning for use):** Includes icons for water and electricity supply, and a building icon.
- Kaavoitus ja valmistelu (Zoning and preparation):** Includes an icon of a tree and a building.
- Rakennushanke (Construction project):** Includes an icon of a building under construction.
- Käyttö (Use):** Includes an icon of a building with people inside.
- Uusiokäyttö (Reuse):** Includes an icon of a building with a circular arrow around it.

Surrounding the central process are various stakeholders and services:

- Logistiikka (Logistics):** Represented by a large upward arrow.
- Talotekniset ratkaisut (Technical solutions):** Represented by a large upward arrow.
- Työntekijät (Employees):** Represented by a large upward arrow.
- Urakoitsijat (Contractors):** Represented by a large upward arrow.
- Alihankkijat (Subcontractors):** Represented by a large upward arrow.
- Sopimustoiminta (Contracting):** Represented by a large upward arrow.
- Huolto- ja ylläpitopalvelut (Maintenance and service):** Represented by a large upward arrow.
- Kiinteistöalan toiminta (Real estate activity):** Represented by a large upward arrow.
- Materiaalit & rakennustuotteet (Materials and construction products):** Represented by a large upward arrow.
- Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta (Electricity, gas, and heat supply, cooling business):** Represented by a large upward arrow.
- Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto (Water supply, sewerage and wastewater treatment, waste management):** Represented by a large upward arrow.

At the bottom, there are 15 numbered icons representing different types of construction projects or services:

1. KÄYTÖN SUUNNITTELU (Planning for use)
2. KAAROTUS JA VALMISTELU (Zoning and preparation)
3. RAKENNUSHANKE (Construction project)
4. KÄYTTÖ (Use)
5. UUSIOKÄYTTÖ (Reuse)
6. KÄYTÖN SUUNNITTELU (Planning for use)
7. KAAROTUS JA VALMISTELU (Zoning and preparation)
8. RAKENNUSHANKE (Construction project)
9. KÄYTTÖ (Use)
10. UUSIOKÄYTTÖ (Reuse)
11. KÄYTÖN SUUNNITTELU (Planning for use)
12. KAAROTUS JA VALMISTELU (Zoning and preparation)
13. RAKENNUSHANKE (Construction project)
14. KÄYTTÖ (Use)
15. UUSIOKÄYTTÖ (Reuse)

Eettiset toimintaperiaatteet toteutuvat arvoketjuissa ja harmaa talous on torjuttu 2030-luvulle mennessä. Alan arvoketjut ovat läpinäkyviä kumppanuusverkostoja, joissa tehdään tiivistä yhteistyötä.

RT

#KIRAriskDD-hanke jalkauttaa tätä tavoitetta kehittämällä sen toteuttamiseen työkaluja ja menetelmiä.

Arvoketjun läpinäkyvyyden ja reiluuden kehittäminen edellyttää hieman erilaisia keinoja lähellä tai kauempana arvoketjussa

Arvoketjun toimenpidekokonaisuudet kohdistuvat hankintoihin, seurantaan, yhteistyöhön ja tiedonkulkuun

Liiketoimintaperiaatteet: Läpinäkyvä ja reilu arvoketju

TAVOITETILA	TOIMENPIDEKOKONAISUUDET	ESIMERKKEJÄ KONKREETTISISTA TOIMENPITEISTÄ
Eettiset toimintaperiaatteet toteutuvat arvoketjuissa ja harmaa talous on torjuttu 2030-luvulle mennessä. Alan arvoketjut ovat läpinäkyviä kumppanuusverkostoja, joissa tehdään tiivistä yhteistyötä.	Reilujen ja kestävien hankintojen varmistaminen	Arvoketjun toimijoiden läpinäkyvyyden ja paremman hallinnan varmistaminen (suositeltavat toimintatavat kumppaneiden valitsemiseksi ja niiden käyttöön vieminen; esim. velvollisuus ilmoittaa hyväksyttävää aliurakoitsijat pääurakoitsijalla muutama päivä etukäteen)
	Seurannan ja valvonnan kehittäminen	- Kestävyysskriteerien ja hankintamallien kehittäminen - Auditointiprosessien ja ilmoituskanavien kehittäminen
	Kumppanuusajattelun vahvistaminen	Riittävien seuranta- ja valvontaresurssien varmistaminen ja ohjaaminen hankintoihin ja arvoketjuihin
	Datan kerääminen ja todentaminen	- Eettisten periaatteiden toteutumisen seuranta myös johdon tasolla - Erilaisten raportointityökalujen kehittäminen
	Yhteisten eettisten periaatteiden päivittäminen	Arvoketjun toimijoiden välisen yhteistyön ja yhteisvastuun edistäminen mm. allianssimalleja hyödyntämällä
	Koulutus ja osaamisen kehittäminen	- Informaation liikumisen ja tiedonvaihdon edistäminen eri toimijoiden välillä, myös maiden rajojen yli - Lainsäädännön päivittäminen työnantajien velvollisuuksien ja työntekijöiden oikeuksien varmistamiseksi - Alan yhteisten eettisten toimintaperiaatteiden päivittäminen ja tuominen osaksi alan yleisiä käytäntöjä ja sopimussisältöjä - Ulkomaisten työntekijöiden informoiminen oikeuksistaan ja suomalaisista käytännöistä - Valmennuksien ja koulutuksien tarjoaminen eettisten toimintaperiaatteiden viemiseksi käyttöön koko arvoketjussa

#KIRA-risk-DD

Kuinka #KIRAriskDD-menetelmä voi tukea näiden saavuttamisessa:

- Arvoketjun paremman läpinäkyvyyden varmistaminen kontrollipistemallin avulla.
- Yhtenäinen runko kontrollipistekyselylle tehostaa ja sujuvoittaa datan keräämistä ja todentamista – myös maiden rajojen yli.
- Kumppanuusajattelun vahvistaminen kehittämällä menetelmää yhdessä rakennusmateriaalivalmistajien, rakennusliikkeiden ja rakennuttajien kanssa – mahdollisesti ns. monitoimija-aloitteen muodossa.

Yritysten omat huolellisuusmenettelyt voisivat tuottaa dataa myös alan yhteisen vastuullisuusohjelman edistymisestä

Liiketoimintaperiaatteet: Läpinäkyvä ja reilu arvoketju

Vastuullisuusohjelman tiivistelmä 5/5

KESKEISET TOIMENPIDEKOKONAISUUDET

Kumppanuusajattelun vahvistaminen

Reilujen ja kestävien hankintojen
varmistaminen

Yhteisten eettisten periaatteiden
päivittäminen

Seurannan ja valvonnan kehittäminen

Datan kerääminen ja todentaminen

Koulutus ja osaamisen kehittäminen

TAVOITETILA

Eettiset toimintaperiaatteet
toteutuvat arvoketjuissa ja
harmaa talous on torjuttu
2030-luvulle mennessä.

Alan arvoketjut ovat
läpinäkyviä
kumppanuusverkostoja,
joissa tehdään tiivistä
yhteistyötä.

MITEN SEURAAMME EDISTYMISTÄ?

Väärinkäytösten
esiintyminen
arvoketjussa¹

UTS-ilmoitusten
(Ulkopuolisen
työvoiman käyttöä
koskeva sopimus)
määrän kehitys²

Auditointien
määrän kehitys
(auditoivien
jäsenyritysten
lukumäärä)

Korruptio-
tapausten määrän
kehitys
(lukumäärä)

Keskeinen, olemassa
oleva mittari

Mahdollinen uusi
mittari

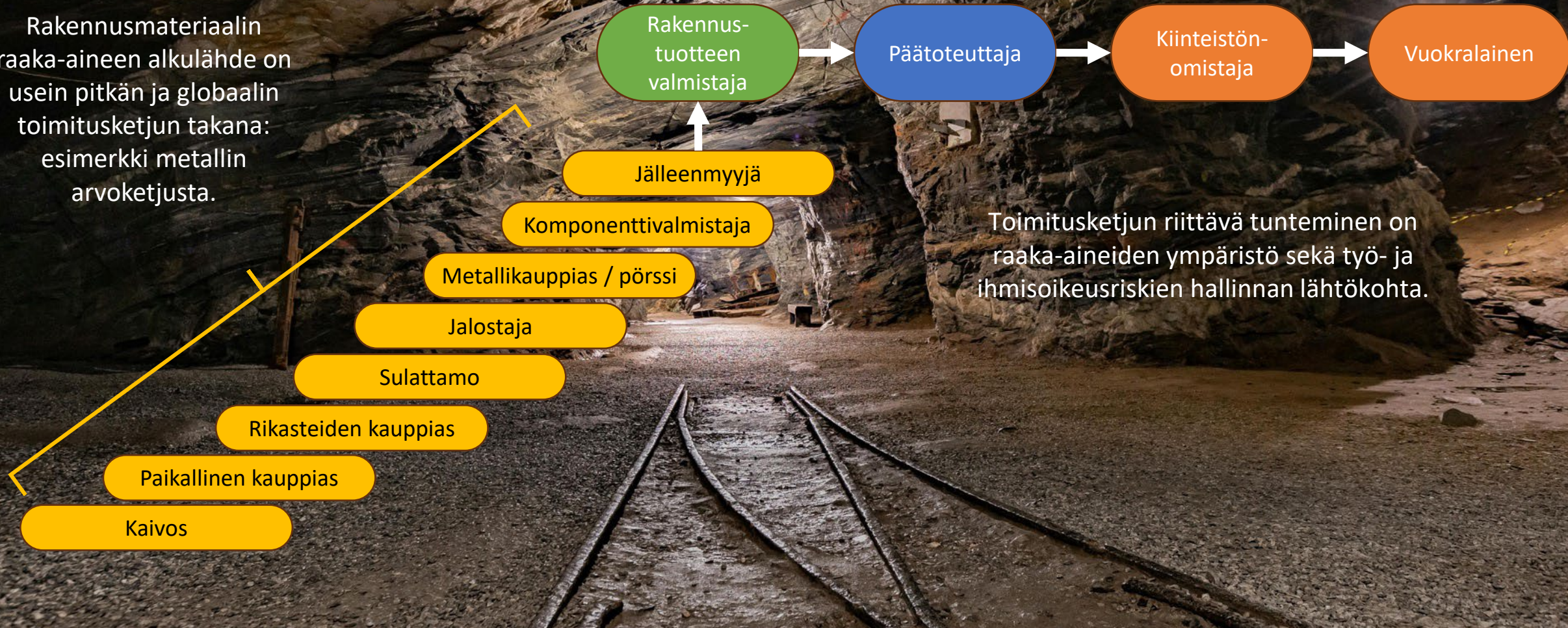
Kuinka #KIRAriskDD-menetelmä voi tukea näiden saavuttamisessa:

- #KIRAriskDD-menetelmä (jos siitä on muodostettu jatkuva toimintamalli, ks. Luku 5). mahdollistaa datan kokoamisen väärinkäytöksistä (tapaukset ja rikkomukset) arvoketjussa rakentamisan itsensä toimesta, eikä tehtävää yritetä "ulkoistaa" kansalaisjärjestöille.

Kiinteistö- ja rakentamisalalla on yhteinen arvoketju

- siksi on tehokasta kehittää toimitusketjun kestävyys hallintaa yhdessä

Rakennusmateriaalin raaka-aineen alkulähde on usein pitkän ja globaalin toimitusketjun takana: esimerkki metallin arvoketjusta.

2.

Hankkeen tavoitteet ja rajaus

#KIRAriskDD-hanke keskittyy rakennusmateriaalien raaka-aineiden alkupään ympäristö- sekä työ- ja ihmisoikeusriskien hallintaan.

#KIRA-risk-DD

Hankkeen tavoitteet ja rajaus

Esimerkkejä raaka-aineiden ympäristö- ja ihmisoikeusriskeistä:

Akkumineraalit Kiinan kautta Kongoon

Alumiinin bauksiitin aiheuttama juomaveden saastuminen Brasiliassa

Kuparin louhinta alkuperäiskansojen alueella Chilessä

Teräksen kromi Etelä-Afrikasta

Lapsityövoima ja pakkotyö rakennuskivien tuotannossa Kiinassa, Intiassa ja Vietnamin

Terästuotteiden tuonti Venäjältä Turkin kautta Eurooppaan

Aurinkopaneelien polypiin tuotanto pakkotyöllä Kiinan uigiirialueilla

Kalkkikiven louhinnan luontovaikutukset?

Puun hankinnan luontovaikutukset

Hankkeen tavoitteena on luoda huolellisuusprosessin menetelmä, joka hallitsee raaka-aineiden alkulähteisiin liittyviä riskejä riittävän hyvin, mutta on kuitenkin kohtuullisella työmäärällä sovellettavissa.

Suomeenkin tulevissa rakennusmateriaaleissa ja tuotteissa voi olla mukana esimerkiksi pakkotyöllä tai lapsityövoimalla tuotettua materiaalia

Yrityksiltä vaaditaan yhä tarkempaa tietoa tuotteidensa toimitusketjuista – ei vain vastuullisuusraportointia varten, vaan myös pakotteiden, pakkotyöasetuksen ja konfliktimineraaliasetuksen täytäntöönpanon tueksi.

Tämä tarkoittaa tiedon keräämistä siitä, mistä maista rakennusmateriaalit ovat peräisin ja millaisia ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä niihin voi liittyä.

Rakennuksissa käytettävien materiaalien, erityisesti metallien ja vihreän siirtymän mineraaleihin, liittyy lukuisten tutkimusten mukaan ympäristö- sekä työ- ja ihmisoikeusrikkomuksia.

Myös Suomeen päätyy materiaalia riskimaista, mutta riskimaissakin voi olla ns. hyviä kaivoksia.

”Paras on hyvän pahin vihollinen”

Ilman tehokkaita menetelmiä huolellisuusprosessin toteuttaminen rakennushankkeissa on hankalaa ja jopa mahdotonta, koska materiaalien toimitusketjut ovat usein globaaleja ja monipolvisia. Esimerkiksi maailmalla on kehitetty sinänsä kunnianhimoisia kestävyysertifikaatteja, mutta niistä osan käyttö on jäänyt vähäiseksi, koska yritykset ovat kokeneet niiden käyttämisen liian haastavaksi.

#KIRAriskDD-menetelmän tavoitteena on olla kohtuullisesti käytettävä ja siksi menetelmän kehittämisessä hyödynnetään mm. protoilua ja pilotointia.

Riskiperustainen ja kohdennettu

Ei myöskään ole järkevää analysoida toimitusketjun mahdollisia riskejä aina samalla perusteellisuudella vaan kohdentaa tarkempi selvitys riskiperustaisesti suurimmiksi tunnistettuihin riskeihin.

Riskiperusteisuus on todettu periaatteena myös useissa EU-direktiiveissä ja OECD:n ohjeistuksessa.

Tavoitteet #KIRAriskDD-menetelmälle

TAVOITTEET

1. Täyttää riittävän huolellisuusprosessin kriteerit.
2. On kohtuullisella työmäärällä toteutettavissa niin rakennuttajille, rakentajille kuin rakennusmateriaalien tuottajille.
3. On riskiperustainen: perusteellisempi arvio syvemmälle arvoketjuun vain, kun kielteisistä vaikutuksista on viitteitä.
4. Vähentää raportointitaakkaa.
5. Luo myös toimialoille yhteisiä välineitä vaikuttaa arvoketjujen läpinäkyvyyteen.

KRITEERIT

1. Menetelmä on OECD:n ohjeistuksen mukainen: jatkuva, suhteellinen ja riskiperustainen, jonka avulla yritykset voivat tunnistaa, ehkäistä ja vähentää todellisia ja mahdollisia vaikutuksia ihmisiin, yhteiskuntaan ja planeettaan¹.
2. Keskitytään materiaaleihin, joihin liittyy kohonneita ja vielä heikosti hallittuja ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä - riskisimpiin tarkimmin.
3. Menetelmän työkalut kootaan alalle / osallistuville yrityksille yhteiseksi työkalupakiksi.
4. Tarjoaa keinoja vaikuttaa kontrollipisteisiin myös tier 1+n tasoilla, jotta vaikuttavuus ei laimene arvoketjun portaalta toiselle kuitenkin riskiperusteinen ja kohtuullinen työmäärä huomioiden.
5. Tarjoaa valmiita hyödynnettäviä kuvauksia esim. CSRD, VSME ja GRI –raportointiin huolellisuusprosessista.
6. Hyödynnetään dokumentoinnissa jo käytössä olevia menetelmiä kuten #kiraESRS-tietomallin yhteisen arvoketjun kuvaus.
7. Tunnistaa teemat, joissa toimialajärjestöjen tulisi vaikuttaa arvoketjujen läpinäkyvyyden parantamiseen esimerkiksi viranomaisien tai standardoijien kautta.

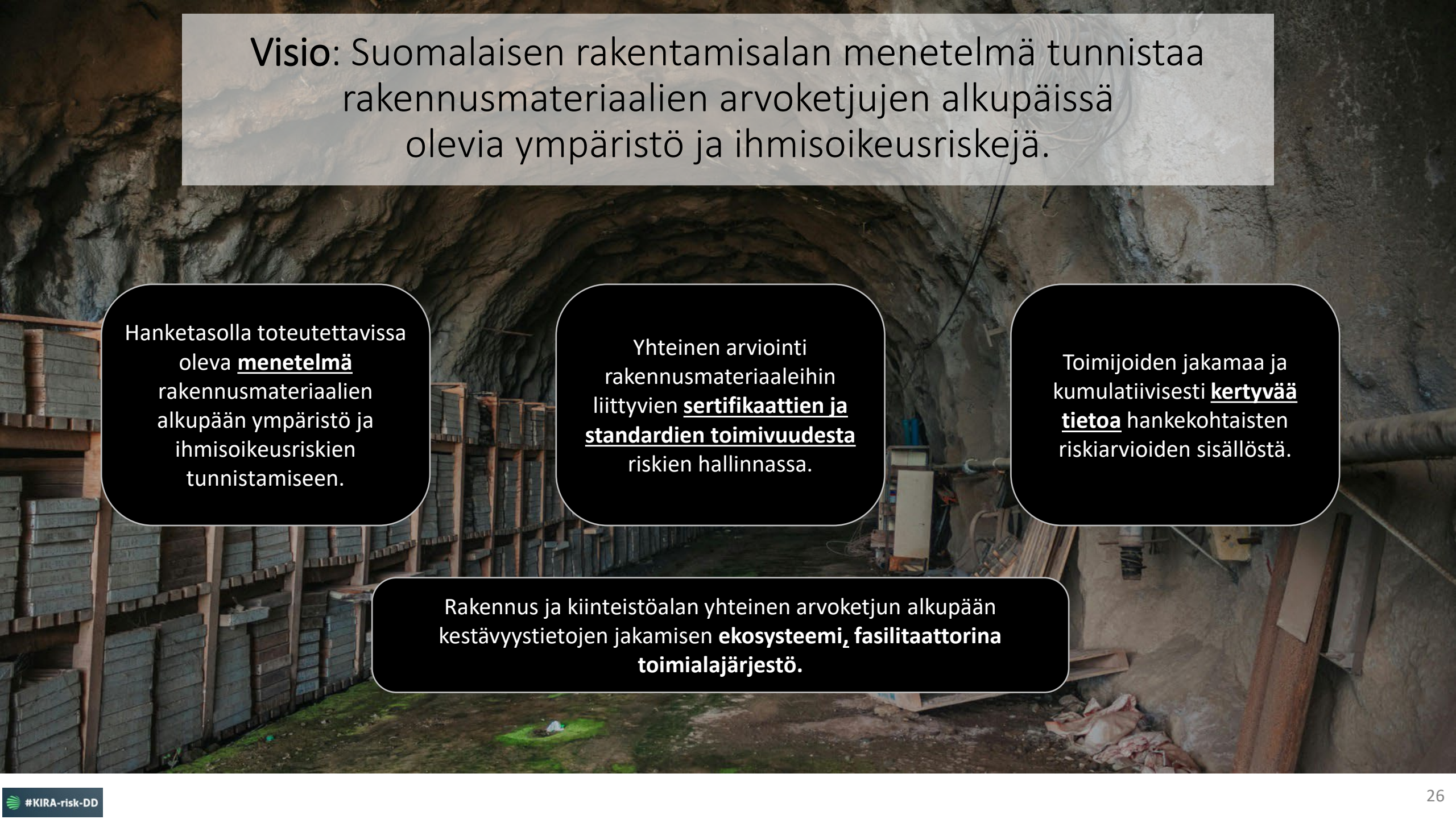
#KIRAriskDD -hankkeen rajaus

Hanke keskittyy rakennusmateriaaleihin erityisesti seuraavista näkökulmista

- arvoketjun hallinta
- arvoketjun negatiivisten ympäristövaikutusten hallinta
- arvoketjun negatiivisten ihmisoikeusvaikutusten hallinta
- edellä olevien aiheiden huolellisuusmenettelyn kehittäminen (due diligence)

Hanke ei keskity seuraaviin tärkeisiin teemoihin, mm.:

- scope 3 päästölaskennan kehittämiseen, esim. teräksen ja betonin CO2e emissiot tänä päivänä ja tulevaisuudessa
- kiertotalouteen
- yritysten omaan toimintaan (oma työvoima)
- rakennuspaikkaan tai rakennushankkeen maankäyttöön
- rakennustyömaan ihmisoikeusriskeihin

Visio: Suomalaisen rakentamisan menetelmä tunnistaa rakennusmateriaalien arvoketjujen alkupäissä olevia ympäristö ja ihmisoikeusriskejä.

Hanketasolla toteutettavissa oleva **menetelmä** rakennusmateriaalien alkupään ympäristö ja ihmisoikeusriskien tunnistamiseen.

Yhteinen arviointi rakennusmateriaaleihin liittyvien **sertifikaattien ja standardien toimivuudesta** riskien hallinnassa.

Toimijoiden jakamaa ja kumulatiivisesti **kertyvää tietoa** hankekohtaisten riskiarvioiden sisällöstä.

Rakennus ja kiinteistöalan yhteinen arvoketjun alkupään kestävyystietojen jakamisen **ekosysteemi, fasilitaattorina toimialajärjestö.**

3.

#KIRAriskDD-hanke

Hankkeen vaiheessa 1 luotiin teoreettinen määrittely huolellisuusmenettelylle kevään 2025 aikana.

#KIRA-risk-DD

#KIRAriskDD -hanke

vaihe 1

#KIRAriskDD-
menetelmän
määrittäminen

vaihe 2

#KIRAriskDD-
menetelmän
pilotit

Skaalaamisen valmistelu

vaihe 3

#KIRAriskDD-
menetelmän
jatkuva
kehittäminen

H1/2025

H2/2025

2026 =>

Tässä raportissa kuvataan #KIRAriskDD-menetelmän määrittely

Tutkimus- ja kehitysvaiheessa on luotu teoreettinen määrittely #KIRAriskDD-menetelmälle

Kevään 2025 aikana on tehty tutkimusta soveltuvista menettelyistä kira-alan menetelmän kehittämisen pohjaksi. Näiden pohjalta hanketiimissä on luotu aihioita, joita on edelleen jalostettu asiantuntijatyöpajoissa.

Hankkeeseen on osallistunut muutamia kymmeniä varsinkin vastuullisuuden ja hankinnan asiantuntijoita sekä rakennuttajista, rakennusliikkeistä että rakennusmateriaalivalmistajilta.

Tavoitteena on jalostaa menetelmää käytännön hankkeissa ja luoda menetelmän ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi jatkuvatoimintamalli

Monissa menetelmän osa-alueissa tapahtuu vuosittain muutoksia kuten riskimaissa tai eri materiaalien valmistuksessa sovellettavissa sertifikaateissa. Samoin menetelmä edellyttää raaka-ainekohtaisten versioiden luomista ja ylläpitämistä. Siksi määrittelyvaiheen jälkeen on tavoitteena synnyttää jatkuva toimintamalli menetelmän ylläpitämiseksi.

#KIRAriskDD-hanke: Vaihe 1

Työpaketti 1 Riskimateriaalien tunnistaminen

Yleisten riski-
materiaalien
tunnistaminen

Kansalaisjärjestöjen
nostamat tapaukset

Riskimateriaali-riskimaa –mallin
luominen

Kartoituskeskustelut

Työpaketti 2 Yhteisen arvoketjun alkupään tarkentaminen

Pienryhmä:
puun
toimitusketju

Pienryhmä:
teräksen
toimitusketju

Pienryhmä:
sähkökaapeleiden
toimitusketju

Haastattelut:
Sementin
toimitusketju

Työpaketti 3 Kestävyyshriskien arviointimenetelmien ja sertifikaattien analysointi

Raaka-aineisiin liittyvien sertifikaattien
tunnistaminen

Sertifikaattien
arviointikriteerien
luominen

Työpaketti 4 Menetelmän luominen materiaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskien hallintaan

Kontrollipistemallin
luominen

Kontrollipistekyselyn protoilu

Kontrollipistekyselyn
viimeistely

Kilpailu-
oikeudellinen
konsultaatio (KKV)

Pilotoinnin ja
jalkautuksen
valmistelu

Monitoimija-
aloiteidean esittely

Info-
tilaisuus
25.2.

Huolellisuutta
vaativat tuoteryhmät

WS 1
19.3.

Arvoketjun
ohjaamisen välineet

WS 2
14.4.

Menetelmän arviointi
ja kontrollipistekysely

WS 3
21.5.

Tulos-
seminaari
11.6.

Helmikuu 2025

Maaliskuu

Huhtikuu

Toukokuu

Kesäkuu

#KIRAriskDD-hankeen työskentelytapa

OHJAUSRYHMÄ

1. Teemu Lehtinen / KIRAHub, pj
2. Merja Vuoripuro / Rakennusteollisuus RT
3. Ville Vartiwaara / Talonrakennusteollisuus ry
4. Miika Kotaniemi / Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry
5. Anne Kaiser / Saint Gobain Finland
6. Petri Ahola / NREP
7. Wilhelm Ehrnrooth / YIT
8. Eelis Rytönen / YLVA
9. Terhi Rauhamäki / Rudus.

HANKETIIMI

1. Petri Suutarinen, Finreim
2. Vesa Ilmarinen, Katalysti

Tutkimukset

KARTOITUSKESKUSTELUT

Toimialajärjestöt ja yritykset:

1. CO2 Datahub ekosysteemin ohjausryhmä (KIRAHub)
2. Betoniteollisuus ry
3. Kaivosteollisuus ry
4. Kivi ry
5. Onninen (aurinkopaneelit ja kiinteistöakut)
6. Metallinjalostajat ry
7. Metsä Group
8. Outokumpu
9. Puutuoteteollisuus ry
10. Prysmian ja REKA-kaapelit (Nexans)
11. Rakennusteollisuus RT ry
12. Sahateollisuus ry
13. Scandinavian Copper Development Association
14. Rakli: vastuullisuuden ohjausryhmä
15. Keskusteluita kiinteistöakkuihin liittyen

Kansalaisjärjestöt ja tutkimuslaitokset:

12. Greenpeace
13. Finnwatch
14. Itä-Suomen Yliopisto
15. UN Global Compact
16. WWF

#KIRAriskDD-hankkeessa hyödynnettiin osaamista monesta eri organisaatiosta.

#KIRAriskDD-hankkeen työskentely kulmineitui kolmeen työpajaan, joissa oli osallistujina asiantuntijoita rakennuttaja-, rakennusliike- ja rakennusmateriaalivalmistaja-yrityksistä.

Hanketiimi valmisteli työpajoihin taustamateriaalin ja hypoteesit, joita jalostettiin työpajoissa. Samoin asioita tutkittiin prototyyppien avulla.

Huolellisuutta
vaativat tuoteryhmät

WS 1
19.3.

Arvoketjun
ohjaamisen välineet

WS 2
14.4.

Menetelmän arviointi
ja kontrollipistekysely

WS 3
21.5.

ASIAANTUNTIJATYÖPAJAT

1. Kesko / Onninen	14. SRV Rakennus
2. Sponda	15. A-Insinöörit
3. Hemsö Suomi	16. Amplit
4. Ruukki Construction	17. SRV Yhtiöt
5. Pentti Hämeenaho Oy	18. Stark Suomi
6. Nrep	19. Saint-Gobain
7. Dahl Suomi	20. RT
8. YIT	21. Rakennuttajat ja kiinteistönomistajat
9. TA-Yhtiöt	22. FIGBC
10. Rudus	23. Geologian tutkimuskeskus
11. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varmia	24. Espoon Asunnot
12. LähiTapiola Kiinteistövarainhoito	25. SSAB
13. Ylva	26. Helsingin Yliopisto
	27. Skanska

Hankkeen viestintä, esimerkkejä:

Tiedote hankkeen käynnistymisestä

#KIRAriskDD -hankkeessa kehitetään vastuullisuuden hallintamenetelmää rakennusmateriaaleille

helmi 12, 2025 | Ajankohtaista, CO2 DataHub

Vaihe 1: Menetelmän luominen

- Rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutusten tunnistaminen
- Käytännön ohjeiden luominen
- Menetelmän testaus ja täydentäminen

Vaihe 2: Menetelmän testaaminen

- Menetelmän soveltaminen rakennusprojekteihin
- Menetelmän täydentäminen
- Menetelmän käyttöönotto

Kiinteistö- ja rakentamisalan arvoketjuissa tunnistetaan merkittäviä ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä, mutta niiden hallintaan ei ole vielä tarpeeksi vaikuttavia ja kustannustehokkaita menetelmiä. #KIRA-risk-DD -hankkeen tavoitteena on kehittää toimintamalli, jonka avulla alan toimijat voivat hallita rakennusmateriaalien raaka-aineisiin liittyviä riskejä edellä käyvien yritysten vastuullisuustavoitteiden ja vähintään CSRD:n vaatimusten mukaisesti.

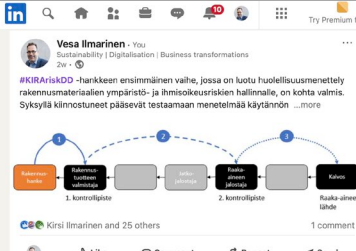
Rakennusmateriaalien vastuullisuudessa suuria haasteita

Rakennusmateriaalien alkuperään liittyvä vakavia riskejä, kuten kaivannaisteollisuuden aiheuttamat ympäristöhaitat ja vihreän siirtymän kriittiset raaka-aineiden ja metallien käyttö.

<https://kirahub.org/kirariskdd-hankkeessa-kehitaan-vastuullisuuden-hallintamenetelmaa-rakennusmateriaaleille/>

Avoin info-webinar

Vesa Iimariinen · You
Businessability | Digitalisation | Business transformations
2w · Edited · 15

#KIRAriskDD -hankkeen ensimmäinen vaihe, jossa on luotu huolellisuusmenetelmä rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskeiden hallintaan, on kohta valmis. Sykkyä kinnostuneet pääsevät testaamaan menetelmää käytännössä ...more

1. kumoutuu
2. kumoutuu
3. kumoutuu
4. kumoutuu
5. kumoutuu

Kirsi Iimariinen and 25 others
1 comment

Like Comment Repost Send

Amplified by 1 Edit followers
2w · Edited · 15

Yrityksiltä vaaditaan yhä enemmän vastuullisuutta ja läpinäkyvyyttä toimitusketjuihin. #KIRAriskDD-hankkeessa on kehitetty riski- ja ihmisoikeusvaikutusten hallintamallia, joka auttaa tunnistamaan ihmisoikeus- ja ...more

Show translation

Huolellisuusmenetelmä rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskeille - KIRAHub
kirahub.org

15

Like Comment Repost Send

KIRAHub
4,488 followers
3mo · Edited · 15

Meillä on ilo koordinoida uutta #KIRAriskDD -hanketta osana CO2 DataHub -ekosysteemimme toimintaa yhdessä Vesa Iimariinenin kanssa ...more

Show translation

Hanketiimin ja osallistujien some-postauksia.

Tagi:
#KIRAriskDD

Välitiedote tuloksista

Etusivu > Ajankohtaista > Tiedotteet ja uutiset > Rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskeiden hallintaan on kehitetty huolellisuusmenettely

Tiedotteet ja uutiset | 14.5.2025 | Rakennusteollisuus RT ry

Rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskeiden hallintaan on kehitetty huolellisuusmenettely

Vastuullisuus Ympäristö ja ilmasto

Kiinteistö- ja rakentamisalan arvoketjuissa piilee rakennusmateriaaleihin liittyviä ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä, joiden hallintaan ei ole ollut vaikuttavia ja kustannustehokkaita menetelmiä. KIRAHubin vetämässä hankkeessa on kehitetty toimintamalli, jonka avulla alan toimijat voivat tunnistaa raaka-aineiden alkuperään kytkeytyviä mahdollisia ongelmia.

Yrityksiltä vaaditaan yhä tarkempaa tietoa tuotteidensa toimitusketjuista – ei vain vastuullisuusraportointia varten, vaan myös pakotteiden, pakko työasetuksen ja konfliktimineraaliasetuksen täytäntöönpanon tueksi. Tämä tarkoittaa tiedon keräämistä siitä, mistä maista rakennusmateriaalit ovat peräisin ja millaisia ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä niihin voi liittyä.

Esimerkiksi mineraalien louhinta voi aiheuttaa ympäristöhaittoja, saastuttaa maaperää ja juomavesiä tai sisältää ihmisoikeusrikkomuksia. #KIRAriskDD-hankkeessa kehitettävä uusi menetelmä auttaa yrityksiä kohdentamaan huomionsa kriittisimpiin materiaaleihin ja maihin sekä vähentämään riskimateriaalien käyttöä.

<https://rt.fi/tiedotteet-ja-uutiset/2025/05/rakennusmateriaalien-ymparisto-ja-ihmisoikeusriskeiden-hallintaan-on-kehitetty-huolellisuusmenettely/>

Avoin
tulosseminaari
11.6.2026

4.

#KIRAriskDD-menetelmä

Riskiperustainen, kohdennettu ja työmäärältään kohtuullinen

#KIRA-risk-DD

#KIRAriskDD- menetelmä

#KIRAriskDD-menetelmä on OECD:n mallista suomalaiselle kira-alalle sovellettu työkalu rakennuttajille, rakennusliikkeille ja materiaalivalmistajille.

Rakentamisessakin käytettyihin metalleihin ja vihreän siirtymän mineraaleihin liittyy ympäristö- sekä työ- ja ihmisoikeusriskejä

Kaikkien neitseellisten rakennusmateriaalien hankinnalla on vaikutuksia luontoon. Monia metalleja esiintyy maapallolla alueilla, joissa yhteiskuntien järjestys ei ole vakaa. Siksi näiden materiaalien hankintaan liittyy myös haitallisia työ- ja ihmisoikeusvaikutuksia. Esimerkiksi tällaisia ovat alumiinin bauksiitin ja kuparin louhinta Etelä-Amerikassa, teräksen kromin hankinta Etelä-Afrikasta tai luonnonkivien tuotanto Aasiassa. Oma lukunsa ovat vihreän siirtymän mineraalit kuten akkujen koboltti Kongosta tai aurinkopaneelien polypiin tuotanto pakkotyöllä Kiinassa. Lähtökohtaisesti #KIRAriskDD-menetelmä keskittyy materiaaleihin, joihin on tutkimuksissa tunnistettu liittyvän tällaisia riskejä.

Kuitenkin myös riskimaissa on ns. hyvä kaivoksia ja pelkkä riskimaiden vältteleminen ei ole tarkoituksenmukaista.

Riskimateriaali- ja maamalli auttaa kohdistamaan huolellisuuden

Ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa huolellisuusmenettelyä jokaisen materiaalin osalta, vaan keskittyä niihin, joissa riski on korkein. Riskiä voi arvioida joko niin, että onko materiaalin Suomeen tuonnin lähtömaa riskimaa tai mahdollisesti vielä tarkemmin: onko materiaalin alkuperämaa riskimaa.

#KIRAriskDD-maariski-indeksi toteutettiin hankkeessa prototyypinä tietokantasovelluksen avulla. Sen relaatiotietokantaan koottiin noin 200 maan riskitasot viiden eri kansainvälisen vertailuindeksin pohjalta, todennettuja ympäristö- ja ihmisoikeusrikkomuksia sekä Tullin vuoden 2024 tuontitilaston yli 200 000 rakentamiseen liittyvästä raaka-aineesta, puolivalmisteesta ja lopputuotteesta. Kaikki tiedot perustuvat julkisiin lähteisiin. Hakutoiminnot mahdollistavat globaalien luonnonvara- ja kierrätysmateriaaliriskien analysoinnin Suomen näkökulmasta. Indeksii toimii käytännöllisenä työkaluna huolellisuutta edellyttävien toimitusketjun alustavassa tunnistamisessa.

Kontrollipistemalli tekee toimitusketjun analysoinnista mahdollista

Todellisen toimitusketjun ja raaka-aineen alkuperämaan selvittäminen on perusedellytys raaka-aineiden huolellisuusmenettelylle. Koska toimitusketjut ovat globaaleja ja moniulotteisia, se on hyvin hankalaa.

Käytännöllinen ratkaisu tähän on kontrollipistemenetelmä, joka on kehitetty OECD:n mallin pohjalta Suomen rakentamisalalle soveltuvaksi. Menetelmän avulla rakennushanke voi tehokkaasti ja kohtuullisella työllä selvittää rakennusmateriaalin raaka-aineen kuten teräksen, alumiinin, kuparin tai puun alkuperän kestävyttä kontrollipisteen kautta.

Kontrollipiste on toimitusketjussa oleva toimija, joka on riittävän lähellä rakennushanketta ja jolla on parhaat valmiudet välittää tietoa toimitusketjuna kestävydestä – jopa kaivoksilta asti. Se ei siis useinkaan ole tier-1 tasolla. Senkään tuottama tieto ei välttämättä ole täydellistä, mutta se tarjoaa riittävän välineen toimitusketjun kestävyden hallintaan ja vipuvaikutuksen sen kehittämiseen.

Kontrollipistekysely tehostaa kysyjän ja vastaajan työtä

Yritykset saavat jo nyt monenlaisia ja muotoisia kestävyyskyselyitä. #KIRAriskDD-hankkeessa kehitettiin runko yhtenäiselle kyselylle kontrollipisteelle. Yrityksen voivat käyttää rungosta osan tai laajentaa sitä omilla kysymyksillään. Hankkeessa runkoa testattiin prototyypillä.

Kysely on myös tehty niin, että toimitusketjussa olevien ei tarvitse paljastaa liikesalaisuuksia, vaan kertoa, kuinka hyvin ne tuntevat toimitusketjun alkulähteille asti ja millaisin menetelmin toimitusketjun kestävyttä hallitaan kuten sertifioitujen materiaalivirtojen osuus.

Sertifikaatti on hyvä väline, mutta niitä on osattava arvioida

Sertifioitujen materiaalivirtojen osuus on hyvä käytännöllinen mittari raaka-aineen kestävydelle. Se ei kuitenkaan yksin riitä, sillä sertifikaatteja on eri tasoisia ja eri lähtökohdista luotuja. Osa on enemmän teollisuuslähtöisiä, jolloin luonto- ja ihmisoikeuskriteerit ovat usein lievempiä. Osa voi olla hyvinkin kunnianhimoisia, mutta kalliita hyödyntää. Jotkut varsinkin paikalliset sertifikaatit voi saada hyvinkin heppoisin perustein. #KIRAriskDD-hankkeessa on koottu lista tunnetuimmista sertifikaateista ja luotu sertifikaattien arviointikriteerit.

Lopeta, ehkäise tai lievitä

Jos toimitusketjusta tunnistetaan haitallisia vaikutuksia, olisi tärkeää että niihin vaikutettaisiin. Se voi tapahtua esimerkiksi hankintakriteereiden tai yhteisten aloitteiden avulla.

#KIRAriskDD- menetelmä 1.0

Kiinteistö- ja rakentamisan yhteisessä hankkeessa kehitetty huolellisuusmenettely rakennusmateriaalien ympäristö- ja ihmisoikeusriskien kohdennetulle hallinnalle.

Monitoimija-aloite kehittää yhdessä

Rakenteellinen tietomalli dokumentoi

Yritykset soveltavat

Vaikuttavuuden seuranta

Viestintä

Kun riskejä esiintyy, miten lopettaa, ehkäistä tai lieventää niitä yritystasolla?

Kuinka luotettavia toimitusketjun esittämät sertifikaatit ovat?

Onko raaka-aine riskimateriaali? Tuleeko Suomeen materiaaleja riskimaista?

Kuinka selvittää todellinen toimitusketju ja sen kyky huolellisuusmenettelyyn?

Mitä kontrollipisteestä kysytään huolellisuusmenetelmistä ja toimitusketjun tuntemisesta?

Raaka-aineiden ympäristö-, työoikeus- ja ihmisoikeusriskit

Kuvaus

- #KIRAriskDD-hankkeessa tarkastelu on kohdistettu erityisesti metalleihin ja vihreän siirtymän mineraaleihin, koska lukuisten tutkimusten mukaan näihin liittyy erityisesti rakennusmateriaalien raaka-aineisiin kohdistuvia ympäristö- sekä työ- ja ihmisoikeusriskejä.
- Riskit liittyvät esimerkiksi kaivostoiminnan aiheuttamaan juomaveden saastumiseen, pakko- ja lapsityöhön, haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohteluun ja puutteelliseen työturvallisuuteen.
- Monia mineraaleja esiintyy alkueräiskansojen alueilla esimerkiksi Chilessä ja Brasiliassa.
- Lisäksi tarkasteluun on otettu suuren volyymin rakennusmateriaalit kuten sementti, teräs ja puu.

Antaa

- Rakennushankkeessa voidaan tunnistaa rakennustuoteryhmiä, joissa esiintyy merkittävästi yleisesti tunnettuja riskimateriaaleja.

Merkitsee

- Huolellisuusprosessi voidaan kohdistaa rakennustuotteiden raaka-aineisiin, joihin tutkimusten perusteella yleisesti ottaen liittyy ympäristö- ja/tai ihmis- ja työoikeusriskejä.

Mihin rakennustuotteissa käytettäviin raaka-aineisiin liittyy yleisesti ympäristö- sekä työ- ja ihmisoikeusriskejä?

Materiaali	Yleisiä kestävyysriskejä
Akut (koboltti)	Kongossa kaivostoimintaan liittyy merkittäviä ihmisoikeusloukkauksia ja ympäristöriskejä, erityisesti lapsityövoiman käyttö ja luonnon monimuotoisuuden tuhoutuminen. Suuri osa Kongon koboltista viedään Kiinaan, jossa siitä valmistetaan tuotteita kuten akkuja. Kiinasta tuodussa akussa voi olla Kongon demokraattisesta tasavallasta (Kongo DRK) peräisin olevaa kobolttia, koska Kiina on maailman suurin koboltin jalostaja ja ostaa suuren osan Kongon koboltista. Suomeen tuotavista akuista pääosa tulee Kiinasta.
Alumiini	Alumiinin raaka-aineena käytettävää bauksiittia esiintyy päiväntasaajan alueilla, minkä vuoksi bauksiittikaivokset ovat sijoittuneet useisiin ympäristön ja ihmisoikeuksien kannalta korkean riskin alueille. Maailman suurimmat bauksiittiesiintymät ovat Guineassa, Australiassa, Brasiliassa, Vietnamin ja Jamaikalla.
Aurinkopaneelit (polypii)	Aurinkopaneelien tuotantoketjut johtavat usein Kiinan Xinjiangiin, sorretun uiguurivähemmistön alueelle, jossa Kiinan valtio teettää uiguureilla pakkotyötä. Yli 90 prosenttia Suomessa käytetyistä aurinkopaneeleista tulee Kiinasta.
Kipsi	Kipsi ((kalsiumsulfaattidihydraatti). Pohjoismaissa luonnonkipsi tuodaan usein Etelä-Euroopasta, missä esiintymät ovat suuria ja sijaitsevat maanpinnassa. Luonnon kipsikivi on uusiutumaton luonnonvara, ja sen louhinta kuluttaa maaperän mineraalivarantoja. Kipsin louhinta tapahtuu pääasiassa avolouhoksissa ja maanalaisissa kaivoksissa.
Kromi	Etelä-Afrikka on maailman suurin kromin tuottaja. Myös Turkki on yksi suurimmista. Kromin tuotannon ongelmat liittyvät ympäristön saastumiseen, työolosuhteiden heikkouteen, paikallisyhteisöjen oikeuksien polkemiseen ja sosiaalisessa epävakauteen erityisesti Etelä-Afrikassa, Turkissa, Zimbabwessa ja Kazakstanissa.
Kupari	Kuparin kestävyysriskit liittyvät muun muassa kaivostoiminnan ympäristövaikutuksiin, veden käyttöön ja saastumiseen sekä työolosuhteisiin, kuten ihmisoikeusloukkauksiin ja työterveysriskeihin. Suurimmat riskimaat ovat esimerkiksi Kongon demokraattinen tasavalta, Peru ja Chile, joissa esiintyy poliittista epävakautta, heikkoa valvontaa ja sosiaalisia konflikteja kaivosten ympärillä.

Materiaali	Yleisiä kestävyysriskejä
Lasi	Gloobaalisti lasin pääraaka-aineen kvartsihiekan louhintaan liittyy ympäristö- ja ihmisoikeusriskejä, mutta tuonimäärät näistä maista Suomeen ovat hyvin pieniä.
Puu	Metsähakuilla on vaikutuksia luontoon. Avohakkuut vähentävät metsien monimuotoisuutta poistamalla elinympäristöjä ja vähentämällä lahoppun määrää, mikä on kriittistä monille lajeille. Lisäksi hakkuiden lisääntyminen pienentää metsien hiilinielua, mikä heikentää ilmastomuutoksen hillintää.
Rakennuskivet	Kiina, Intia ja Vietnam ovat tunnettuja alueita, joissa luonnonkiven tuotantoon liittyy merkittäviä ihmisoikeus- ja työolo-ongelmia: lapsityövoimaa ja pakkotyötä, heikko työturvallisuus ja alaiset palkat sekä heikot työolot.
Rautamalmi	Human Rights Watch (1/2025) nostaa esiin ongelmia rautamalmin tuotannossa erityisesti Brasiliassa ja Intiassa, joissa on havaittu ihmisoikeusloukkauksia ja ympäristövaikutuksia.
Sementti	Sementin valmistus on energiaintensiivistä ja tuottaa merkittävästi CO ₂ -päästöjä kalsiumkarbonaatin polttamisessa portlandklinkkeriksi. Kalkkikiven louhinta voi johtaa elinympäristöjen häviämiseen ja ekosysteemien muutoksiin, mikä uhkaa paikallisia kasvi- ja eläinlajeja.
Sähkökaapelit (kupari ja alumiini)	Sähkökaapeleiden kestävyysriskit liittyvät lähinnä niiden pääraaka-aineisiin kupariin ja alumiiniin (ks. edellä). Kuparikaapeleita käytetään kiinteistöjen sähkökaapeleissa ja alumiinisia sähköverkkoissa sekä voimavirtakaapeleissa.

Riski- materiaalit ja maat

Onko raaka-aine riskimateriaali? Tuleeko Suomeen materiaaleja riskimaista?

Kuvaus

- Riskimateriaali/maa –työkalu kuvaa, mihin materiaaleihin ja niiden lähtömaihin voi liittyä kohonnut riski. Malliin on koottu aineistoa mm. teräksestä, kromista, sementistä, alumiinista, kuparista, rakennuskivistä, sähkökaapeleista, akuista ja aurinkopaneeleista.
- Riskimaa-indeksi on muodostettu viidestä kansainvälisestä julkisesti saatavissa olevasta kestävyysindeksistä, jotka kattavat tiedon tilanteesta kussakin maassa mm. ympäristön, ilmastomuutoksen hillinnän, ekosysteemien suojaamisen, ihmisten terveyden ja elintason, työntekijöiden oikeuksien ja lainsäädännön laatu ja oikeusvaltioperiaatteiden noudattaminen.
- Tuotteiden, puolivalmisteiden ja raaka-aineiden tuontimäärät perustuvat Suomen Tullin tilastoon CN-luokittelun mukaisesti.
- Lähtömaa on maa, jossa tuotetta on viimeksi käsitelty eli se ei välttämättä kuvaa raaka-aineiden lähtömaita. Jos toimitusketju tunnetaan, voi riskimaalista käyttää riskimaiden tunnistamiseen.

Antaa

- Mallin avulla voi analysoida sekä sitä, mitkä maat ovat riskimaita eri raaka-aineiden osalta ja kuinka todennäköistä on, että materiaalia tuodaan Suomeen riskimaista.

Merkitsee

- Huolellisuusprosessi voidaan kohdentaa materiaaleihin, joissa riski on korkein.

Tuote, puolivalmiste
tai raaka-aine

Sähkökaapelit (kupari ja alumiini)

Viisi ESG-indeksiä,
jotka kuvaavat
maan tilannetta

Tuontimäärä
Suomeen 2024

Riskimaat

Kupari, puolivalmisteet ja tuotteet	Kaapeit					Regulatory quality_risk	Rule of law_risk	#KIRArisk	Tapaukset	Kum. tilastotilasto vuosi 2024	Yhteensä Suomeen
	EPirisk	PHDirisk	ITUCrisk	Regulatory quality_risk	Rule of law_risk						
NO Norja	30	19	20.0	7	1	18	1	1	1	27 574 015 €	
DE Saksa	26	17	20.0	8	7	17				22 124 142 €	
IN Intia	72	38	100.0	53	44	63				12 698 921 €	
CN Kiina	66	32	100.0	61	47	62				9 713 263 €	
OM Oman										9 274 766 €	
IS Islanti	36	19	20.0	13	3	21				6 796 184 €	
ES Espanja	38	15	40.0	25	22	29				6 789 011 €	
NL Alankomaat	33	20	40.0	3	6	23				6 660 268 €	
SE Ruotsi	30	15	20.0	5	7	19				5 081 968 €	
UZ Uzbekistan	57	30		69	77					3 741 073 €	
MZ Mosambik	61	54	60.0	75	83	66				2 489 866 €	
BH Bahrain	65	33	100.0	16	34	52				2 366 307 €	
BG Bulgaria	44	29	60.0	34	46	43				2 083 179 €	
RU Venäjä	53	28	100.0	87	88	68			1	1 816 625 €	
TR Turkki	63	22	100.0	56	67	62				1 172 011 €	
BE Belgia	33	20	60.0	14	12	29				918 916 €	
FR Ranska	33	18	40.0	15	15	26				917 693 €	

Analyyysi: Intiasta, Kiinasta, Uzbekistanista, Mosambikista, Venäjältä tuotavat sähkökaapelit ovat korkean riskin materiaaleja. Kuparia ja alumiinia koskevat aiemmin esitetyt analyysit koskevat myös kaapelien tuontia Suomeen.

Johtopäätös

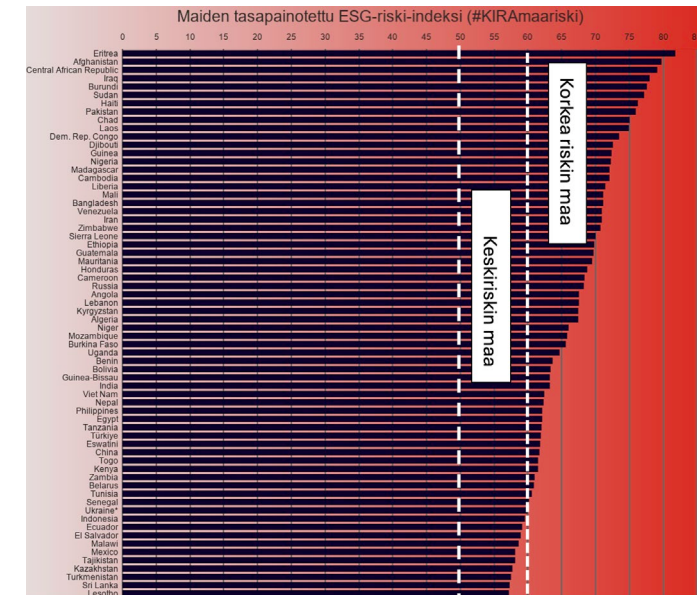
Kansalaisjärjestön
tai median
raportoima
tapaus, ks. liite 2.

Liite 1

Liite 2

Liite 1: Riskimateriaali-riskimaa –malli

Liite 2: Kansalaisjärjestöjen tai luotettavien medioiden esittämät tapaukset

#KIRAriskDD riskimaa-indeksi,
joka pohjautuu:

- Environmental Performance Index (EPI, YALE)
- YK:n Human Development Index (HDI)
- ITUC: (työntekijöiden oikeudet)
- World Bank Groupin Worldwide Governance Indicators (WGI): sääntelyn laatu ja oikeusvaltioperiaate

Yhteenveto
riskimateriaaleista,
joista on suoraa
tuontia Suomeen
(tilanne 12/2024)

Korkean ja keskiriskin materiaalit ja riskimaat (4/2025 tilanne):

Suuren volyymin rakennusmateriaalit ja niiden osa-aineet			
Materiaali	Keskiriski	Korkea riski	Huomioita
Sementti	ei	Turkki, Egypti	Suurin osa sementistä valmistetaan Suomessa. Suurin sementin lähtömaa on Latvia (82 %).
Teräs, rautamalmi ja pelletit	Kiina	Ukraina, Brasilia	
Teräs, puolivalmisteet ja lopputuotteet	Algeria	Kiina, Vietnam, Turkki, Intia	Brasilia on korkean riskin maan, mutta tuontimäärä vähäinen
Teräs, kierrätysteräs	ei	ei	Ei kuulu riskimateriaaleihin. Seurattava sillä eurooppalaiseenkin kierrätysteräkseen voi liittyä riskejä.
Kromi		Kiina, Etelä-Afrikka	
Koksi			
Puu	ei tarkastelu	ei tarkasteltu	Pääosa rakennuspuusta tulee Suomesta
Muut yleiset rakennusmateriaalit			
Materiaali	Keskiriski	Korkea riski	Huomioita
Alumiini, raaka-aineet	Kiina	Etelä-Afrikka	
Alumiini, valmisteet		Kiina, Intia, Turkki, Venäjä	Norjassa kotipaikkaansa pitävä Hydro-niminen alumiinin jalostamo hankkii raaka-aineensa brasilialaisesta kaivoksesta/kaivoksista, joista on raportoitu ns. tapauksia 2021
Alumiini, kierrätysalumiini	ei	ei	
Kipsi	ei tarkastelu	ei tarkastelu	
Kupari, malmi	Brasilia, Serbia, Peru, Marokko, Turkki	ei	
Kupari, puolivalmisteet ja lopputuotteet	Indonesia, Kiina, Qatar, Turkki		Pääosa maailman kuparivarannoista kuitenkin sijoittuu korkean riskin maihin, joten on mahdollista, että Euroopassa valmistettujen tuotteiden kupariraaka-aine on peräisin näistä maista.
Kupari, kierrätyskupari	ei	ei	
Lasi	ei tarkastelu	ei tarkastelu	
Rakennuskivet	ei	Kiina, Intia	
Tiili ja savi	ei tarkastelu	ei tarkastelu	
Titaani	ei tarkastelu	ei tarkastelu	
Sähkökaapelit ja vihreän siirtymän materiaalit			
Materiaali	Keskiriski	Korkea riski	Huomioita
Sähkökaapelit (kupari ja alumiini)		Intia, Kiina, Uzbekistan, Mosambik, Venäjä	Pääosa maailman kuparivarannoista kuitenkin sijoittuu korkean riskin maihin, joten on mahdollista, että Euroopassa valmistettujen tuotteiden kupariraaka-aine on peräisin näistä maista.
Akut (koboltti)		Kiina, Vietnam	Kiina, kuten kaikki maat, hankkii akkujen mineraalit korkean riskin maista (mm. Kongo ja Chile).
Aurinkopaneelit (polypii)		Kiina	Todennäköisesti myös Euroopassa valmistettujen aurinkopaneelien keskeinen raaka-aine (polypii) on Kiinasta, koska Kiina tuottaa 95 % maailman polypii

Materiaalin lähtömaa ei kerro voiko materiaali tulla riskimaasta

- mutta se voi tulla riskimaassa olevasta ns. hyvästä kaivoksesta, joka tulee esille toimitusketjun analyysissä

Teräs

Teräksen vienti Venäjältä

Türkiye	20,10 %
Kazakhstan	8,56 %
Italy	7,74 %
Taipei, Chinese	7,04 %
Uzbekistan	6,05 %

Product: 72 Iron and steel

Teräksen Tuonti Turkkiin

Russian Federation	13,79 %
China	13,71 %
United States of America	8,34 %
Korea, Republic of	6,92 %
Netherlands	4,23 %

Product: 72 Iron and steel

Terästuotteiden tuonti Suomeen

Germany	16,94 %
Estonia	10,66 %
Türkiye	9,94 %
Sweden	8,07 %
China	7,94 %

Product: 73 Articles of iron or steel

Tuleeko Suomeen venäläistä terästä Turkin kautta?

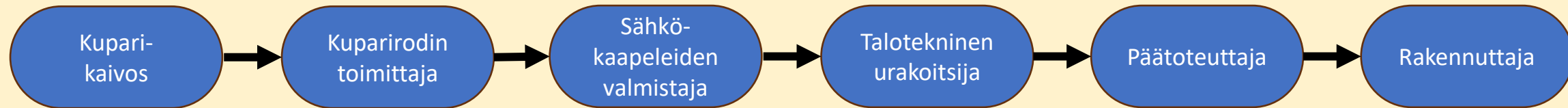
- Turkki on Suomen kolmanneksi yleisin terästuotteiden tuontimaa
- Venäjä yhdessä Kiinan kanssa ovat suurimmat Turkkiin tulevan teräksen lähtömaita
- Prosenttuaalisesti teräksen virrat jakaantuvat useiden maiden kesken
- Luvut vuodelta 2023

Lähde:
International Trade Centre
<https://www.trademap.org>

Sähkökaapeli (kupari)

Merkittävä osa maailman kuparivarannoista sijaitsee alkuperäiskansojen alueilla.

Kuparikaivokset kuluttavat paljon vettä vaikka monet niistä sijaitsevat vesistressialueilla.

Maailman suurimmat kuparintuottajat¹:

1. Chile (riskimaa)
2. Kongo (riskimaa)
3. Peru (riskimaa)
4. Kiina (riskimaa)
5. Indonesia
6. US
7. Venäjä

Euroopan kupariteollisuuden käyttämästä kuparista noin 20 prosenttia on peräisin Euroopan omista kaivoksista. Lisäksi noin 43 prosenttia kuparista saadaan kierrätyksestä EU:n sisällä. **Loput 37 prosenttia tuodaan muualta:** 12 prosenttia metallina ja 25 prosenttia malmeina ja rikasteina.²

Tuleeko Suomeen kuparia riskimaista?

- Aluksi saattaa näyttää, että sähkökaapeleiden raaka-aine tulee Euroopasta, mutta lähempi tarkastelu voi osoittaa, että itse kupari onkin peräisin riskimaista.

1) <https://investingnews.com/daily/resource-investing/base-metals-investing/copper-investing/copper-production-country/>

2) <https://investingnews.com/daily/resource-investing/base-metals-investing/copper-investing/copper-investing-key-role-europe-green-energy-plans/>

Kontrollipiste- malli

Kuvaus

- Kontrollipistemallin idea on, että kaikki toimijat toimitusketjussa eivät yritä selvittää raaka-aineen alkuperän kestävyttä kukin erikseen alkulähteille saakka.
- Sen sijaan tietoja kysytään toimijalta, joka on riittävän lähellä rakennushanketta ja jolla on parhaat valmiudet välittää tietoa toimitusketjunsä kestävydestä – jopa kaivoksilta asti.
- Sama kontrollipiste toimii rakennuttajille, rakennusliikkeille ja aliurakoitsijoille päin. Kontrollipiste ei siis todennäköisesti ole toimitusketjussa tier-1 –tasolla.
- Kontrollipiste tuntee toimitusketjunsä riittävästi raaka-aineiden lähtömaihin asti.
- Kontrollipiste pystyy kuvaamaan oman toimitusketjunsä ylävirran huolellisuusprosessit
- Kontrollipiste pystyy parhaiten vaikuttamaan ”kaukana” oleviin toimijoihin.
- Voi myös olla, että ensimmäisellä kontrollipisteellä ei ole näkyvyyttä aivan toimitusketjun alkuun asti, mutta tällä voi olla toinen kontrollipiste, joka tuntee raaka-aineen alkulähteet ja sillä itsellä on riittävät huolellisuusmenettelyt, että siihen voi ylävirrassa luottaa.
- Toimitusketjussa olevien ei tarvitse paljastaa liikesalaisuuksia, vaan kertoa, kuinka hyvin ne tuntevat toimitusketjun alkulähteille asti ja millaisin menetelmin toimitusketjun kestävyttä hallitaan kuten sertifioitujen materiaalivirtojen osuus.

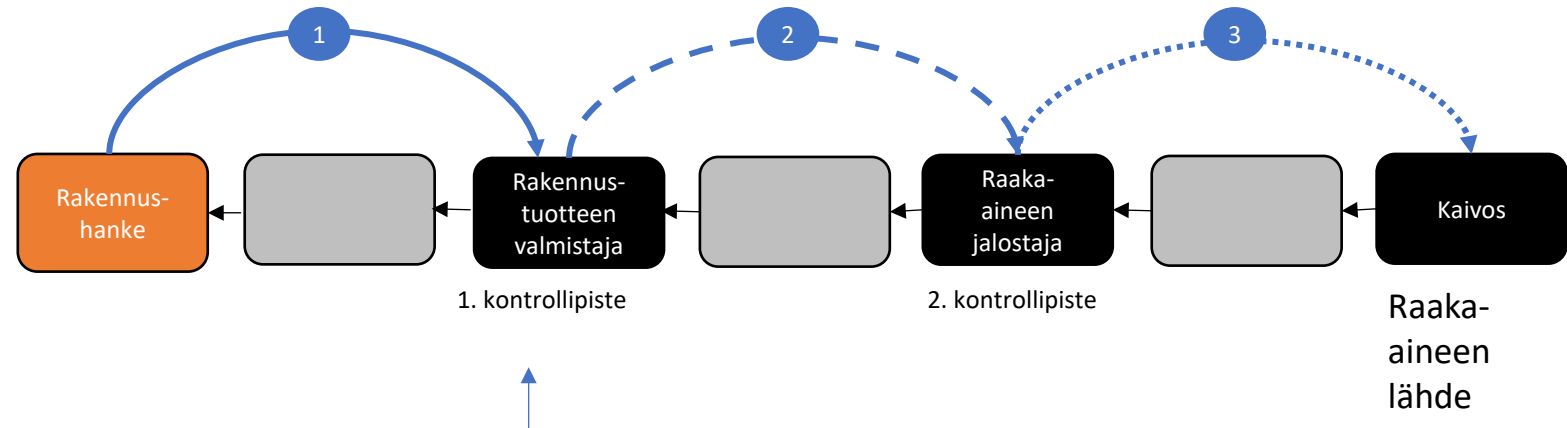
Antaa

- Menetelmän avulla rakennushanke voi tehokkaasti ja kohtuullisella työllä selvittää rakennusmateriaalin alkuperän kestävyttä kontrollipisteen kautta.

Merkitsee

- Huolellisuusmenettely on toteutettavissa rakennushankkeen aikataulujen puitteissa.

Kuinka selvittää todellinen toimitusketju ja sen kyky huolellisuusmenettelyyn?

Esimerkki:

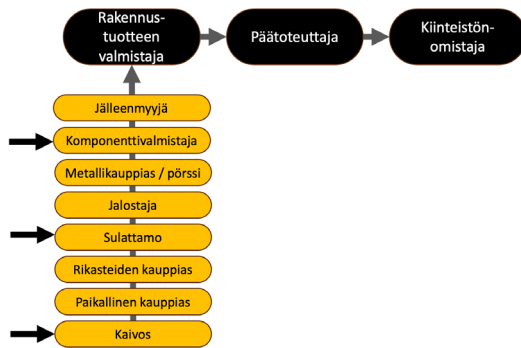
Rakennusliike kysyy tietoja rakennukseen tulevien sähkökaapeleiden kuparin alkuperästä kaapelitoimittajalta. Tämä kertoo, omasta huolellisuusprosessistaan ja kuinka se hallitsee omaa toimitusketjuaan.

Kontrollipiste voi myös kertoa, kuinka hyvin se tuntee toimitusketjun, kuinka suuri osa käytetystä kuparista tulee sertifioiduista lähteistä ja tuleeko kuparia riskimaista.

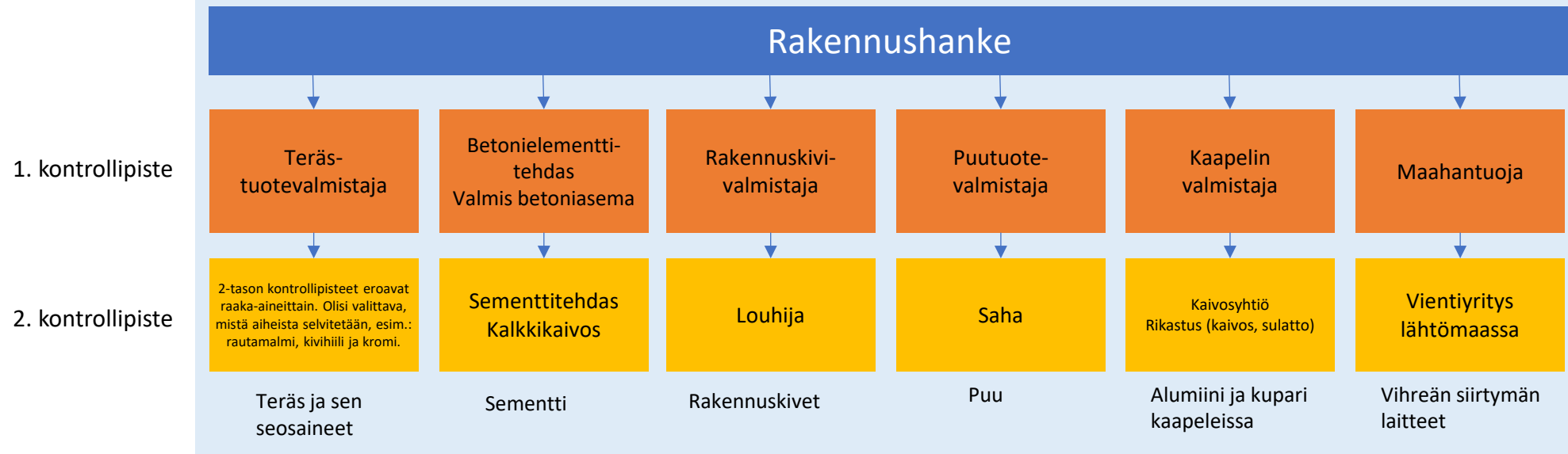
Kontrollipisteen idea on esitelty OECD:n oppaassa “Handbook on Environmental Due Diligence in Mineral Supply Chains” (2023). #KIRAriskDD-menetelmän malli pohjautuu tähän.

Kontrollipisteen löytäminen

- Hyvä kontrollipiste on riittävän lähellä rakennushanketta, jotta se on tavoitettavissa, mutta riittävän syvällä toimitusketjussa, että sillä voi olla näkyvä raaka-aineen alkulähteille asti.
- Hyvällä kontrollipisteellä on myös oltava itsellään riittävät toimitusketjun huolellisuusmenettelyt, jotta sen tietoihin voi luottaa.

Ideoita kontrollipisteiden sijainnista (Työpaja 2, 14.4.2025)

Kontrollipiste- kysely

Mitä kontrollipisteestä kysytään huolellisuusmenetelmistä ja toimitusketjun tuntemisesta?

Kuvaus

- Kontrollipistekysely kohdistuu rakennushankkeen todelliseen toimitusketjuun ja sen todellisiin toimijoihin.
- Kontrollipistekysely voidaan tehdä toimittajan valintavaiheessa tai hankkeen aikana pitkäaikaisen toimittajan kanssa.
- Rakennushanke määrittää, mistä raaka-aineista se on kiinnostunut ja lähettää kyselyn valitsemalleen kontrollipisteelle, jonka tulisi parhaiten tietää toimitusketjusta.
- Kyselyn pää rakenne on sama eri raaka-aineille, mutta kullekin raaka-aineelle on kyseiseen materiaaliin liittyvää sisältöä esimerkiksi relevanteista sertifikaateista.

Kontrollipistekysely koostuu kolmesta pääosista:

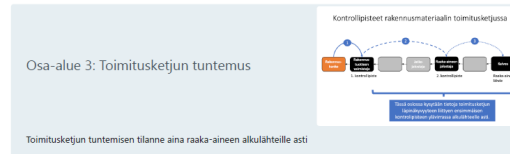
- Osa-alue 1: Motivointi**
 - Rakennushanke kuvaa, mihin hankkeeseen kysely liittyy, miksi se on tärkeä ja mistä raaka-aineesta osana tiettyä rakennustuotetta ollaan kiinnostuneita.
- Osa-alue 2: Kontrollipisteen oma huolellisuusprosessi**
 - Tämä osio käsittelee kontrollipistekyselyn vastaanottajan ja vastaajan omaa huolellisuusprosessia.
 - Oletus on, että mitä vahvemmin menetelmin kontrollipiste hallitsee omaa toimitusketjun huolellisuusprosessiaan, sitä varmemmin se pystyy varmistamaan toimitusketjunsä kestävyyden.
- Osa-alue 3: Toimitusketjun tuntemus**
 - Tämä osio käsittelee sitä, kuinka hyvin kontrollipiste tuntee toimitusketjunsä alkupään raaka-aineen osalta ja kuinka kestävyttä alkupäässä hallitaan.
- On mahdollista, että malli kehitty myöhemmin niin, että vastaukset voidaan tallentaa kantaa ja useammalle kysyjälle voidaan antaa lupa nähdä vastaukset. Mallia voidaan myös kilpailulainsäädäntö ym. huomioiden kehittää niin, että eri vastauksia voidaan vertailla.

Antaa

- Kontrollipistekyselyn avulla rakennushanke yhdessä kerää tietoa tietyn rakennusmateriaalin raaka-aineen toimitusketjun kestävydestä. Hankkeen suositteleman kyselymallin hyödyntäjä voi laajentaa tai supistaa kysymysten määrää.

Merkitsee

- Jos kyselyssä tulee esille haitallisia vaikutuksia tai riski haitallisten vaikutusten esiintymiselle on kohonnut, rakennushankkeessa olevat yritykset voivat päättää kestävyysohjelmiansä sopivista toimenpiteistä näiden lopettamiseksi, ehkäisemiseksi tai lieventämiseksi.

Kuinka hallitsette oman toimitusketjunne vastuullisuutta toimittajavalinnan yhteydessä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Riskien hallinta -osion yhteydessä kysymme vielä enikseen, mitä toimia teette sopimussuhteen aikana

	Sitälty viallisin toimintaperiaatteisiin	Osittain käytössä	Kehitetään	Ei ole käytössä	EOS
Vaadinne suorilla omilla toimittajillamm e sitoumusta kestävyystavoit eistamme siten, että he siirtävät velvoitteen eteenpäin	☐	☐	☐	☐	☐
Arvostamme Copper Markia toimittajavalinn oissamme	☐	☐	☐	☐	☐
Teemme / teetämme tarkastuskäyntej ä uusien toimittajien toimitusketjuun ennen sopimuksen allekirjoitusta	☐	☐	☐	☐	☐

Sama kyselyrunko voidaan muokata eri raaka-aineille relevantiksi

Liite 3

Liite 3: Kontrollipistekyselyn prototyyppi ja palaute

Osa-alue 1: aiheet:

- Rakennushanke, johon kysely liittyy
- Hankkeen vaihe
- Rakennushankkeen osapuolet, jotka ovat kiinnostuneita tiedosta
- Yhteyshenkilö
- Vastausaika
- Kuvaus kontrollipiste- menetelmästä ja kontrollipisteen roolista, jolle kysely on osoitettu
- Kuvaus kestävyteen liittyvän huolellisuusmenettelyn merkityksestä

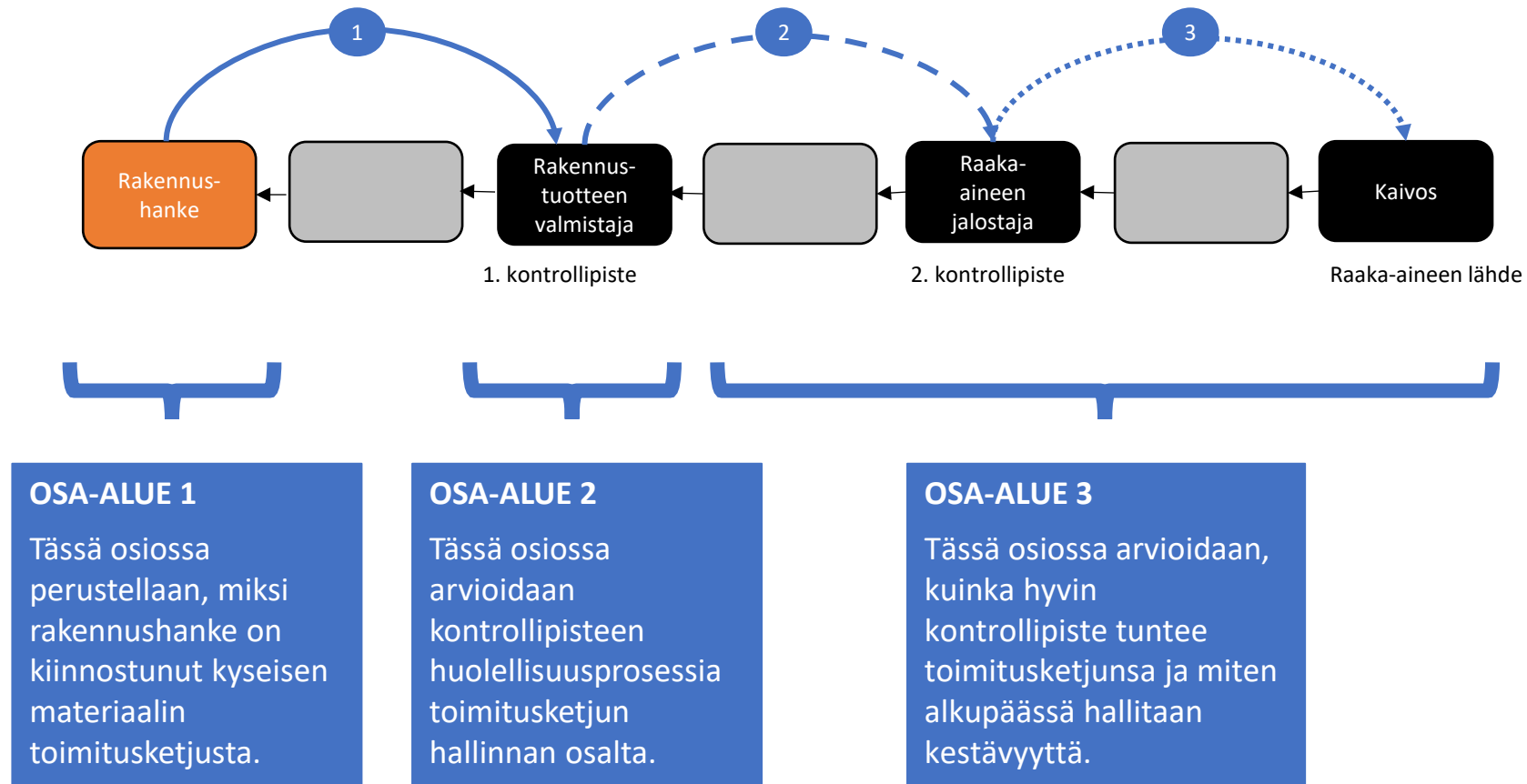
Osa-alue 2: kysymykset

- Halutessasi voi kirjoittaa minkä toimintojen huolellisuusprosessia vastauksesi käsittelee
- Mistä alla olevista olette tehneet olennaisuusanalyysin toimitusketjunne (ja erityisesti sen alkupään) negatiivisten vaikutusten ja positiivisten mahdollisuuksien tunnistamiseksi?
- Onko teillä käytössänne jokin seuraavista sertifikaateista?
- Mitä standardeja tai politiikoita yrityksenne hyödyntää?
- Tarvittaessa voit täydentää edellä olevaa vastaustasi.
- Onko yrityksenne osallisena jossakin kestävyysaloitteessa, sitoumuksessa tai vapaaehtoisessa toimintaperiaatteessa?
- Miten hallitsette konfliktimineraali-asetuksen ja pakkotyöasetuksen vaatimuksia toimitusketjussanne?

Osa-alue 3: kysymykset

- Kuinka hallitsette oman toimitusketjunne vastuullisuutta toimittajavalinnan yhteydessä?
- Miltä ajanjaksolta annat seuraavassa tietoja raaka-aineiden alkuperästä?
- Mihin alkuperämaiden erittely perustuu?
- Kuinka suurelta osin tiedät raaka-aineiden alkuperämaat?
- Kuinka suuri osa neitseellisen [malmin] raaka-aineista tulee varmasti läheteistä, joilla on [luotettu] sertifikaatti?
- Kuinka suuri osa kierrätysmineraalin raaka-aineista tulee varmasti läheteistä, joilla on [luotettu]-sertifikaatti?
- Tuleeko neitseellistä [malmia] jostakin yleisesti tunnetusta riskimaasta suoraan tai välikäsen kautta?
- Kuinka suurelta osin tiedät riskimaista tulevasta neitseellisestä malmista yhtiöt, jotka tuottavat [malmin]?
- Kuinka suurella osalla riskimaista tulevalla [malmilla] [luotettu]-sertifikaatti?

Kontrollipistekyselyn osiot kartoittavat rakennusmateriaalin raaka-aineen toimitusketjun eri kohtia

#KIRAriskDD-hankkeessa protoiltiin kontrollipistekyselyä todellisella kysymyslomakkeella

- Kontrollipistekyselyn tulee samaan aikaan tuottaa riittävää tietoa toimitusketjun kestävydestä, mutta samalla olla kohtuullisella työllä käytettävä niin kysyjälle kuin vastaajalle.
- Prototyyppi toteutettiin Microsoftin Forms- ohjelmalla.
- Siksi kontrollipistekyselyn rungon toimivuudesta pyydettiin palautetta #KIRARiskDD-hankkeen osallistujilta.
- Kaikenkaikkiaan kontrollipistekyselyn malli koettiin toimivaksi.
- Prototyyppiin saatiin paljon sisällöllisiä kommentteja ja ideoita.
- Kontrollipistekyselyyn vastaaminen koettiin työmäärältään pääosin kohtuulliseksi.
- Tavoitteena on, että prototyyppiä kehitetään seuraavissa vaiheissa myös muutamille muille materiaaleille ja sitä testataan käytännön hankkeissa.

Kyselyrunko on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä

Kysymykset kontrollipisteelle 1 (proto 8.5.2025)

Sinut on kutsuttu testaamaan protoversiota "KIRASiKDD" kyselystä. Case: sähkökaapeli.

Section 1

Osa-alue 1: Tietopyyntö huolellisuusprosessiin liittyen

Rakennushankkeessamme nro 12345 tehdään sähkökaapelin hankintaa ja teidän valmistaman tuotteen osalta tarvitsemme yhteyshenkilön ja toimituskustannus tiedot ennen lopullisen tilauksen tekemistä.

Rakennushankkeen osapuolia ovat rakennuttaja A, rakennusliike B ja sähkösuojakäyttö C, jolla on tämän kyselyn lähettäjät ja mahdollinen asiakkaanne.

Sähkösuojakäytön yhteyshenkilö kyselyyn liittyen on: NN

Varustamme vastaukseen seitsemän päivän kuluessa.

Kiinteistö- ja rakennusalan arvoetuissa kontrollipisteellä tarkoitetaan toimijaa, jolla on mahdollisuus tuntea rakennusmateriaalin toimitusketju parhaiten. Tämä kysely on osoitettu rakennushankkeesta katsottuna ensimmäiselle talleille talolle, siis teille, toimitusketjuun.

Koska raaka-aineen toimitusketjut ovat usein monimutkaisia, saatua teidän näkökulmasta syvällä ymmärryksellä alavirralla olla toimija kuten jalostamo, joka lopulta tietää raaka-aineen lähteen parhaiten.

Kysely on muotoiltu niin, että liikesalaisuuksia ei tarvitse paljastaa, vaan kyselyssä arvioidaan huolellisuusmenettelyt ja toimitusketjun läpinäkyvyys. Joskus tietoja ei ole saatavilla ja myös tämän voi kyselyssä ilmaista.

Kyselyssä on vaihtoehtoina erilaisia keinoja huolellisuutensa osoittamiseksi. Tällainen johdosta, jo muutamankin käytössä oleva toimintaperiaate voi olla riittävä osuutta huolellisuusprosessiimme.

Kyselyä kehitetään jatkossa saatujen vastausten perusteella edelleen paremmaksi. Tarkoituksemme on ottaa lisä tietoa yritysten käytäntöistä, vaan painavain, vähentää sitä.

Section 2

Osa-alue 2: Kontrollipisteen oma huolellisuusprosessi

Tässä osiossa kartoitetaan ns. ensimmäisen kontrollipisteen omaa huolellisuusprosessia raaka-aineen ympäristö- ja ihmis-oikeuksien liittyen. Kontrollipiste on se yritys, jolla on ratkaiseva rooli ja vastuuta vasta toimitusketjuunsa päin.

Voit mietää kontrollipisteen olevan oma liikeitoimintayksikkö tai koko konserni, jonka tietoja hyödynnitään koostaa vastauksesta.

Osa-alue 2: Kontrollipisteen oma huolellisuusprosessi

Tässä osiossa kartoitetaan ns. ensimmäisen kontrollipisteen omaa huolellisuusprosessia raaka-aineden ympäristö- ja ihmisoikeusriskeihin liittyen. Kontrollipiste on se yritys, jolla on ratkaiseva rooli ja vaikutusvalta toimitusketjuunsa päin.

Voit mieltää kontrollipisteen olevan oma liiketoimintayksikkösi tai koko konserni, jonka tietoja hyödyntäen koostat vastaukset.

1

Halutessasi voi kirjoittaa minkä toimintojen huolellisuusprosessissa vastauksesi käsittelee

2

Mistä alla olevista olette tehneet olennaisuusanalyysin toimitusketjunne (ja erityisesti sen alkupään) negatiivisten vaikutusten ja positiivisten mahdollisuuksien tunnistamiseksi:

- ☐ Saastuminen ja jätteet
- ☐ Luonnon monimuotoisuus
- ☐ Työoikeudet
- ☐ Työntekijöiden terveys ja turvallisuus
- ☐ Paikallisyhteisöjen terveys ja terveys
- ☐ Paikallisyhteisöjen oikeudet
- ☐ Ei ole tehty olennaisuusanalyysiä lainkaan
- ☐ Other

Osa-alue 3: Toimitusketjun tuntemus

Toimitusketjun tuntemisen tilanne aina raaka-aineen alkulahteille asti

```

graph LR
    A[Alkuperäiset raaka-aineet] --> B[Rajapinnat ja pakkaus]
    B --> C[Kokoonpano]
    C --> D[Valmistus]
    D --> E[Loppukäyttäjälle]
    F[Toimitusketjuun kuuluvien toimittajien tuntemus] -.-> A
    F -.-> B
    F -.-> C
    F -.-> D
    F -.-> E
        
```

Kontrollipisteet rakennusmateriaalin toimitusta varten

8

Kuinna hallitsette oman toimitusketjunne vastuullisuutta toimittajavaliinnan yhteydessä? Voit valita useamman vaihtoehdon.

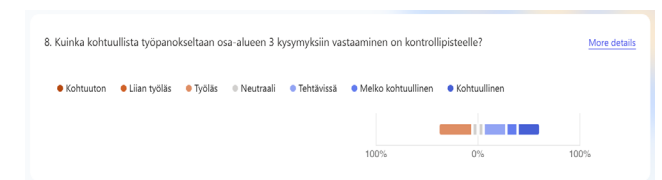
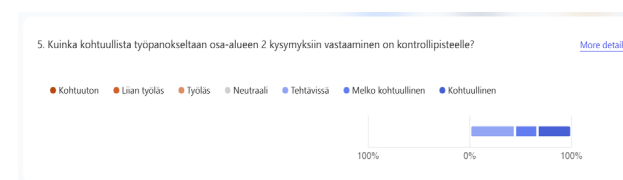
Riskien hallinta -osion yhteydessä kysymme vielä erikseen, mitä toimia teette sopimussuhteen aikana

	Sisältyy virallisiin toimintaperiaatteisiimme	Osoitin käytössä	Kehitetään	Ei ole käytössä
Vaadimme suorilta omilta toimittajiltamme sitoutumista kestäväystavoitteisiimme siten, että he siirtävät velvoitteen eteenpäin	☐	☐	☐	☐
Arvostamme Copper Markia toimittajavalinnoissamme	☐	☐	☐	☐
Teeimme / teemme tarkastuskäyntejä uusien toimittajien toimitusketjuun ennen sopimuksen allekirjoitusta	☐	☐	☐	☐
Mikäli toimittajalla on käytössään esim. ISO-standardi, joka vuosittain auditoidaan, voimme keväällä toimittaja-analyyysiä sopimusvaiheessa	☐	☐	☐	☐
Arvostamme vapaaehtoisia vastuullisuusvaioyntjärjestelmiä kuten Ecovadis	☐	☐	☐	☐
Olemme tunnistanee luotettavia kontrollipisteitä toimitusketjuistamme	☐	☐	☐	☐

9

Mitä ajankaslosta annat seuraavassa tietoja raaka-aineiden alkupeasta?

Tarvitessa voit täydentää vastausta Muu -vaihtoehtoon

Periaatteellinen kuvaus kontrollipisteen arvioinnin muuttujista

Kumulatiivinen pisteytysmalli, jossa Tason 3 saavuttaminen edellyttää edellisten tasojen vaatimusten täyttymistä.

Toimitusketjun tuntemus

Taso 1: Tuntee raaka-aineiden lähtömaat heikosti.

Taso 2: Tuntee n. ½ raaka-aineiden lähtömaista ja joitakin ko. maiden yrityksistä.

Taso 3: Tuntee raaka-aineiden lähtömaat >80 % ja niissä toimivat yritykset hyvin.

Hallintamenetelmien laatu ja kattavuus

Taso 1: Kontrollipisteellä on huolellisuusmenetelmiä osana toimintapolitiikoita.

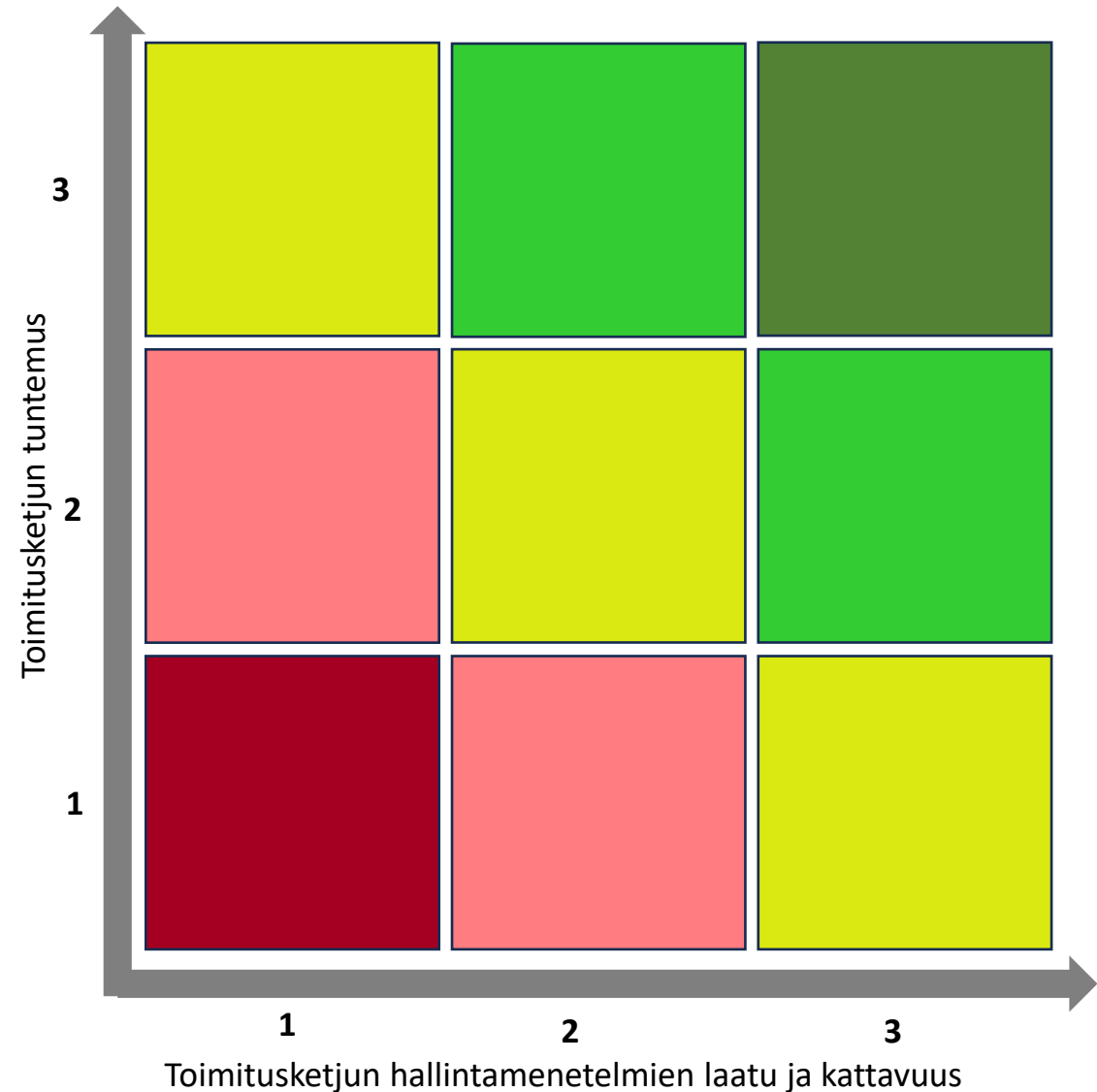
Taso 2: Kontrollipisteellä on kattavat standardeihin perustuvat toimintaperiaatteet ja mahdollinen oma toiminta sertifioitu.

Taso 3: Riskisten raaka-aineiden toimittajat ovat pääosin (> 80 %) luotettavien sertifikaattien piirissä.

Toimitusketjun tuntemus ja Hallintamenetelmien laatu ja kattavuus tasojen arvot (1-3) lasketaan yhteen.

Tulos:

- johtopäätökset toimitusketjun kestävydestä; tai
- mahdollisten tarkentavien kysymysten lähettäminen; ja/tai
- ”lopeta”, ”ehkäise” ja ”lievennä” toimien suunnitteleminen.

Sertifikaattien arviointi- kriteerit

Kuinka luotettavia toimitusketjun esittämät sertifikaatit ovat?

Kuvaus

- Globaaleissa toimitusketjuissa on luonnollisesti paljon eri maanosiin ja eri lähtökohdista kehitettyjä – ja edelleen kehittyviä- sertifikaatteja. Sertifikaatit ovat vaativuustasoltaan erilaisia ja ne ovat aina osapuolten neuvottelemia kompromisseja.
- Sertifikaatin omaava toimittaja ei yleisen käsityksen mukaan poista tilaajan huolellisuusmenettelyä, mutta jos sertifikaatin vaatimustaso on riittävän korkea ja sertifikaatin myöntäjä tekee tarkistuksia ja auditointeja, voidaan sertifikaatteja hyödyntää toimitusketjun hallintamenetelmien laadun ja laajuuden arvioimiseksi.
- #KIRAriskDD hanke ei järjestä sertifikaatteja paremmuusjärjestykseen, vaan antaa due diligenceen osallistuville listan tunnistetuista sertifikaateista keskeisille riskisille raaka-aineille sekä karkean suosituksen sertifikaattien arviointikriteereiksi.

Antaa

- Valmiudet tunnistaa laadukkaat sertifikaatit ja vähentää mahdollisesti muuten työlästä due diligence prosessia.

Merkitsee

- Kannustamalla kontrollipistettä vaatimaan toimittajiltaan korkealaatuisten sertifikaattien käyttöä, tilaajayritys voi tehokkaasti lieventää ja ehkäistä arvoketjussa mahdollisesti esiintyviä haitallisia vaikutuksia.

R	Kriteeri	Kuvaus
SOVELTAMISALA		
1	Maantieteellinen käyttöalue	Onko kyseessä globaalisti sovellettava järjestelmä vai rajoittuuko se tiettyihin maihin, alueisiin tai ilmastovyöhykkeisiin? Laajempi käyttöalue viittaa suurempaan hyväksyttävyyteen ja monipuolisempaan käytettävyyteen eri markkinoilla ja konteksteissa.
2	Soveltuvuus mineraaleille ja materiaaleille	Onko kyseessä tiettyyn toimialaan tai raaka-aineeseen rajattu sertifikaatti (esim. kupari, alumiini, puu), vai kattaako se useita mineraalityyppejä, jalostusasteita tai seosaineita? Monipuolinen soveltuvuus parantaa järjestelmän käyttökelpoisuutta laajoissa toimitusketjuissa.
3	Käyttö toimitusketjun eri portailla	Arvioi, missä toimitusketjun vaiheissa sertifikaattia voidaan käyttää tai edellytetään – esimerkiksi kaivoksella, jalostuksessa, komponenttivalmistuksessa, kokoamisessa tai kuluttajamyynnissä. Sertifikaatin käyttökelpoisuus useilla portailla parantaa läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa yhdenmukaisen vastuullisuusviestinnän koko ketjussa.
4	Perustamisajankohta	Milloin sertifiointijärjestelmä on perustettu ja kuinka pitkään se on ollut toiminnassa. Vakiintuneet järjestelmät voivat olla tunnetumpia ja luotettavampia.
5	Toimitusketjun jäljitettävyyys	Sisältääkö järjestelmä alkuperäketjun hallintamallin, kuten erottelu, prosenttimenetelmä tai hyvitysmalli. Jäljitettävyys on keskeistä väitteiden uskottavuudelle.
6	Yhteentoimivuus muiden standardien kanssa	Tunnustetaanko ja hyväksytäänkö muiden standardien käyttö osana omaa järjestelmää. Vähentää hallinnollista taakkaa ja mahdollistaa päällekkäisyyksien välttämisen.
7	Standardityyppi	Onko standardi suoritusperusteinen (keskittyy tuloksiin), järjestelmäperusteinen (prosessit) vai näiden yhdistelmä.
SERTIFIKOINTIJÄRJESTELMÄN HALLINNOIJA		
8	Hallintorakenne	Kuka tekee päätökset standardin sisällöstä. Monisidosryhmärakenteet, jotka antavat eri ryhmille vaikutusmahdollisuuden, lisäävät legitiimiyttä.
9	Ulkopuolinen valvonta	Sisältääkö järjestelmä ulkoisen riippumattoman tarkastusmekanismin tai valvonnan (esim. akkreditointi).
10	Päivitusprosessi	Onko järjestelmällä säännöllinen ja dokumentoitu päivitusprosessi, joka reagoi ympäristön muutoksiin ja palautteeseen.
11	Sidosryhmien osallistuminen	Miten sidosryhmät (esim. yritykset, yhteisöt, järjestöt) osallistuvat standardin kehittämiseen ja ylläpitoon.
12	Tuki osallistumiselle	Onko tarjolla koulutusmateriaalia, työpajoja tai taloudellista tukea osallistujille tai pienille toimijoille.
13	Valitus- ja ristiriitamekanismit	Voivatko osallistajat ja sidosryhmät tehdä valituksia tai raportoida epäkohtia? Onko mekanismi julkinen ja toimiva?
14	Kattojärjestön jäsenyys	Onko järjestelmä kansainvälisen kattojärjestön jäsen (esim. ISEAL). Tuo uskottavuutta ja yhdenmukaisuutta.
AUDITOINTI		
15	Auditointityyppi	Kuka suorittaa auditoinnit – yritys itse, toinen osapuoli, vai riippumaton kolmas osapuoli? Riippumattomuus lisää uskottavuutta.
16	Auditointitiheys	Kuinka usein auditointeja tehdään. Määrävälein tai riskiperusteisesti.
17	Auditointiohjeistus	Onko auditoinneille tarkat menetelmä- ja sisältöohjeet. Lisää vertailtavuutta ja laatua.
18	Auditointimateriaalien julkisuus	Ovatko auditointien tulokset tai niiden yhteenveto julkisesti saatavilla. Lisää läpinäkyvyyttä.
19	Auditoinnin laadunvalvonta	Onko tarkastajien pätevydelle ja toiminnalle laadunvarmistusjärjestelmä tai akkreditointi.
20	Auditoinnin maksaja	Kuka maksaa auditoinnin. Yleensä osallistuja itse, mutta tuki voi vaikuttaa osallistumiskynnykseen.
21	Tuki auditointiin	Onko järjestelmässä tukimekanismeja auditointiprosessin toteuttamiseksi (esim. mallit, koulutus).
VAATIMUSTENHALLINTA JA YHTEENSOPIVUUS		
22	Vaatimusten mukaisuuden minimi	Onko vaatimusten täyttämiseksi asetettu minimitaso ja miten sitä arvioidaan.
23	Tuki vaatimusten täyttämiseen	Tarjotaanko tukea tai oppaita vaatimusten saavuttamiseksi (esim. toimintasuunnitelmat, ohjeistus).
24	Seuraamukset rikkomuksista	Mitä tapahtuu, jos osallistuja ei täytä vaatimuksia. Esimerkiksi sertifikaatin jäädytys, peruutus.
LÄPINÄKYVYYS JA RESURSSIT		
25	Taloudellinen läpinäkyvyys	Onko järjestelmän toiminnan tai rahoituksen osalta saatavilla taloustietoa (esim. budjetti, rahoituslähteet).
26	Kustannusten avoimuus	Onko osallistujille selkeästi ilmoitettu kustannusrakenne (esim. auditointi, jäsenyys, lisenssi).
VAIKUTTAVUUS JA JATKUVA PARANTAMINEN		
27	Vaikuttavuuden arviointi	Seurataanko ja arvioidaanko järjestelmän vaikuttavuutta esimerkiksi yhteiskunnallisten tai ympäristövaikutusten kautta.

Kriteeristön (4.-27.) luomisessa on hyödynnetty "DESIGNING SUSTAINABILITY CERTIFICATION FOR GREATER IMPACT – An analysis of the design characteristics of 15 sustainability certification schemes" (CSR, 2015), joka esittää kriteereitä sertifiointijärjestelmien suunnittelun ja arvioinnin tueksi erityisesti kaivannaissektorilla.

Sertifikaattien arviointi- kriteerit

Kuinka luotettavia toimitusketjun esittämät sertifikaatit ovat?

Kuvaus

- Globaaleissa toimitusketjuissa on luonnollisesti paljon eri maanosiin ja eri lähtökohdista kehitettyjä – ja edelleen kehittyviä- sertifikaatteja.
- Sertifikaatit ovat vaativuustasoltaan erilaisia ja ne ovat aina osapuolten neuvottelemia kompromisseja.
- Sertifikaatin omaava toimittaja ei yleisen käsityksen mukaan poista tilaajan huolellisuusmenettelyä, mutta jos sertifikaatin vaatimustaso on riittävän korkea ja sertifikaatin myöntäjä tekee tarkistuksia ja auditointeja, voidaan sertifikaatteja hyödyntää toimitusketjun hallintamenetelmien laadun ja laajuuden arvioimiseksi.
- #KIRAriskDD hanke ei järjestä sertifikaatteja paremmuusjärjestykseen, vaan antaa due diligenceen osallistuville listan tunnistetuista sertifikaateista keskeisille riskisille raaka-aineille sekä suosituksen sertifikaattien arviointikriteereiksi.

Antaa

- Valmiudet tunnistaa laadukkaat sertifikaatit ja vähentää mahdollisesti muuten työstä due diligence prosessia.

Merkitsee

- Kannustamalla kontrollipistettä vaatimaan toimittajiltaan korkealaatuisten sertifikaattien käyttöä, tilaajayritys voi tehokkaasti lieventää ja ehkäistä arvoketjussa mahdollisesti esiintyviä haitallisia vaikutuksia.

Certificate / Commitment	Rawmaterial	URL
ASI - Aluminium Stewardship Initiative	Aluminium	https://aluminium-stewardship.org/
Responsible Steel	Steel	https://www.responsiblesteel.org/standards
GCCA - Sustainability Guidelines	Cement	https://gccassociation.org/sustainability-innovation/sustainability-charter-and-guidelines/
Concrete Sustainability Council	Cement, Concrete	https://csc.eco/
IRMA - Initiative for Responsible Mining Assurance	All minerals	https://responsiblemining.net/
RMI - Responsible Minerals Initiative	All minerals	https://www.responsiblemineralsinitiative.org/
TSM Initiative	All minerals	https://tsminitiative.com/
Fairmined Certification	All minerals	https://fairmined.org/fairmined-for-miners/
Fairmined Ecological Certification	All minerals	https://fairmined.org/fairmined-for-miners/
The Copper Mark	Copper	https://coppermark.org/
Joint Due Diligence Standard	Copper, Lead, Molybdenum, Nickel & Zinc	https://coppermark.org/wp-content/uploads/2024/09/Joint-Due-Diligence-Standard_v3.pdf
Consolidated Mining Standard Initiative	All minerals	https://miningstandardinitiative.org/
Ethical Stone Register	Stone	https://ethicalstoneregister.co.uk/
FairStone	Stone	https://www.en.firstone.org/
FSC - Forest Stewardship Council	Wood	https://fsc.org/en
PEFC	Wood	https://www.pefc.org/
Itämerisitoumus	Wood	https://itamerihaaste.fi/itameri-sitoumus/
The Molybdenum Mark	Molybdenum	https://coppermark.org/assurance/the-molybdenum-mark/
The Nickel Mark	Nickel	https://coppermark.org/assurance/the-nickel-mark/
The Zinc Mark	Zinc	https://coppermark.org/assurance/the-zinc-mark/
International Council of Mining and Metals	All minerals	https://www.icmm.com/
Solar Stewardship Initiative	Solar	https://www.solarstewardshipinitiative.org/

Riskien hallinnan keinoja

Kuvaus

- Rankennushanke voi olla myötävaikuttamassa haitallisen vaikutuksen syntymiseen toimitusketjussa. Korjaavia toimenpiteitä ei kannata sitoa rakennushankkeen aikatauluun, vaan niitä tehdään yritystasolla, systeemisten riskien osalta joskus myös toimiala- ja valtiotasolla.
- Keinoja tyypillisesti¹ ovat:
 - Yrityksen omien toimintojen tai prosessien muuttaminen haitallisten vaikutusten estämiseksi tai lieventämiseksi, kun ne liittyvät liikekumppaneihin.
 - Vaikutusvallan käyttäminen haitallisia vaikutuksia aiheuttavan tahon toiminnan muuttamiseksi niin pitkälle kuin mahdollista.
 - Liikekumppaneiden tukeminen haitallisten vaikutusten ehkäisemisessä tai lieventämisessä.
 - Irtautuminen liikekumppanuudesta.
 - Järjestelmätasoisien ongelmien käsittely.
- Juurisyyanalyysi: Ennen toimenpiteiden toteuttamista on tärkeää analysoida, mitkä ovat juurisyyt keskeisille haitallisille vaikutuksille. Ne ovat asioita, joihin tulisi puuttua.

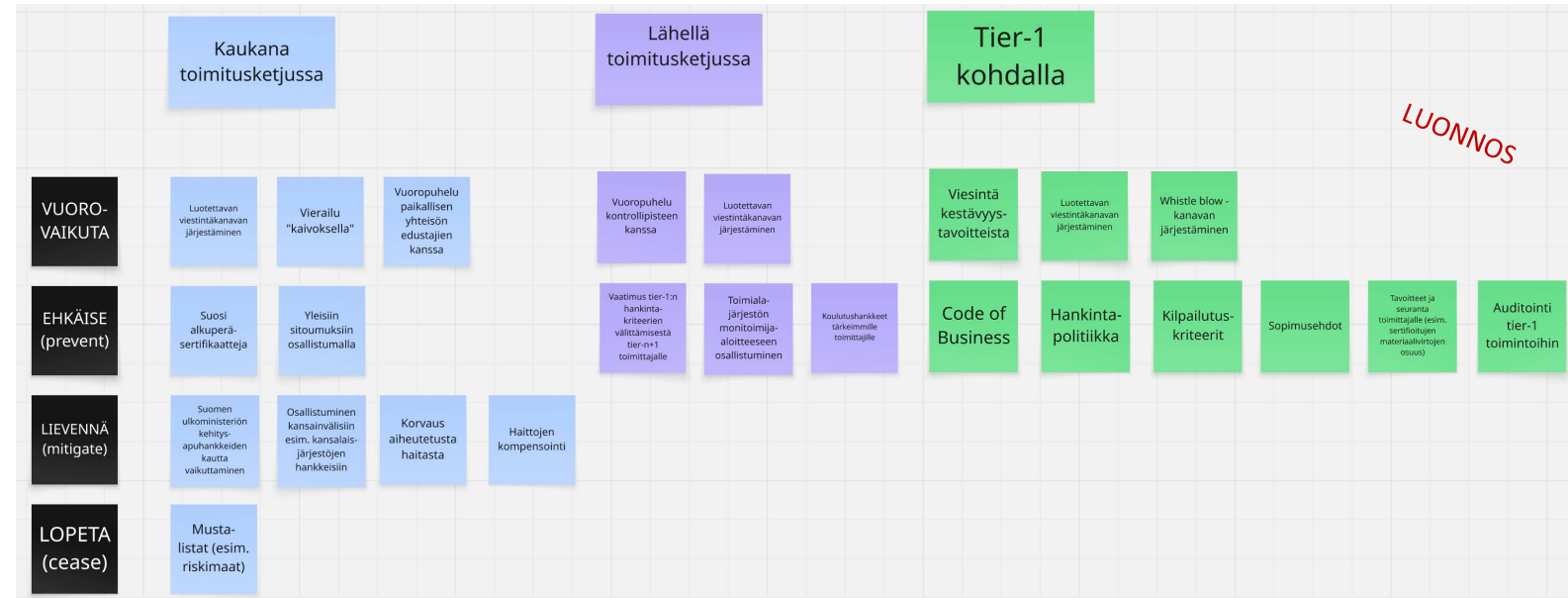
Antaa

- Esimerkkejä mahdollisista keinoista kestävyyden parantamiseen toimitusketjussa.

Merkitsee

- Työkaluja sovellettavaksi yrityksen kestävyysohjelmaan.

Kun haitallisia vaikutuksia tunnistetaan, miten lopettaa, ehkäistä tai lieventää niitä – esimerkiksi monitoimija-aloitteessa?

Raaka-aineiden alkuperän kestävyysongelmat ilmenevät tällä tasolla, mutta toimitusketjun loppupäästä niihin on vaikein suoraan vaikuttaa.

Tämä taho saattaa olla 1. kontrollipiste, jos se ei ole tier-1 tasolla

Tier-1 tason toimijaan yritys voi vaikuttaa usein tehokkaimmin suoran sopimussuhteen ansiosta.

LUONNOS

5.

#KIRAriskDD-menetelmän jalkautus jatkuvaksi toimintamalliksi

Mitä tulisi tapahtua määrittelyvaiheen jälkeen, jotta menetelmä
saadaan yleisesti käyttöön?

#KIRA-risk-DD

#KIRAriskDD-
menetelmän
jalkautus jatkuvaksi
toimintamalliksi

Rakennus-tuotteen
valmistaja

Päätoteuttaja

Kiinteistön-
omistaja

Jälleenmyyjä

Komponentti-
valmistaja

Metallikauppias /
pörssi

Jalostaja

Sulattamo

Rikasteiden
kauppias

Paikallinen
kauppias

Kaivos

Kestävyystiedot
yhteisestä
arvoketjusta
kontrolli-
pistemenetelmän
avulla:
esimerkkinä
metallin
toimitusketju

Ideasta käytännön rakennushankkeiden kehittyväksi työkaluksi

Teoreettisesta menetelmästä käytännön työkaluksi rakennushankkeissa

Yksi menetelmän tärkeimmistä tavoitteista on, että se on kohtuullisella työllä käytettävissä rakennushankkeissa. Samoin esimerkiksi kontrollipistekyselyn protoilu määrittelyvaiheen aikana nosti esille kysymyksiä mm. kontrollipisteen tunnistamisesta, joihin pilotointi voi tuoda käytännön näkemyksiä.

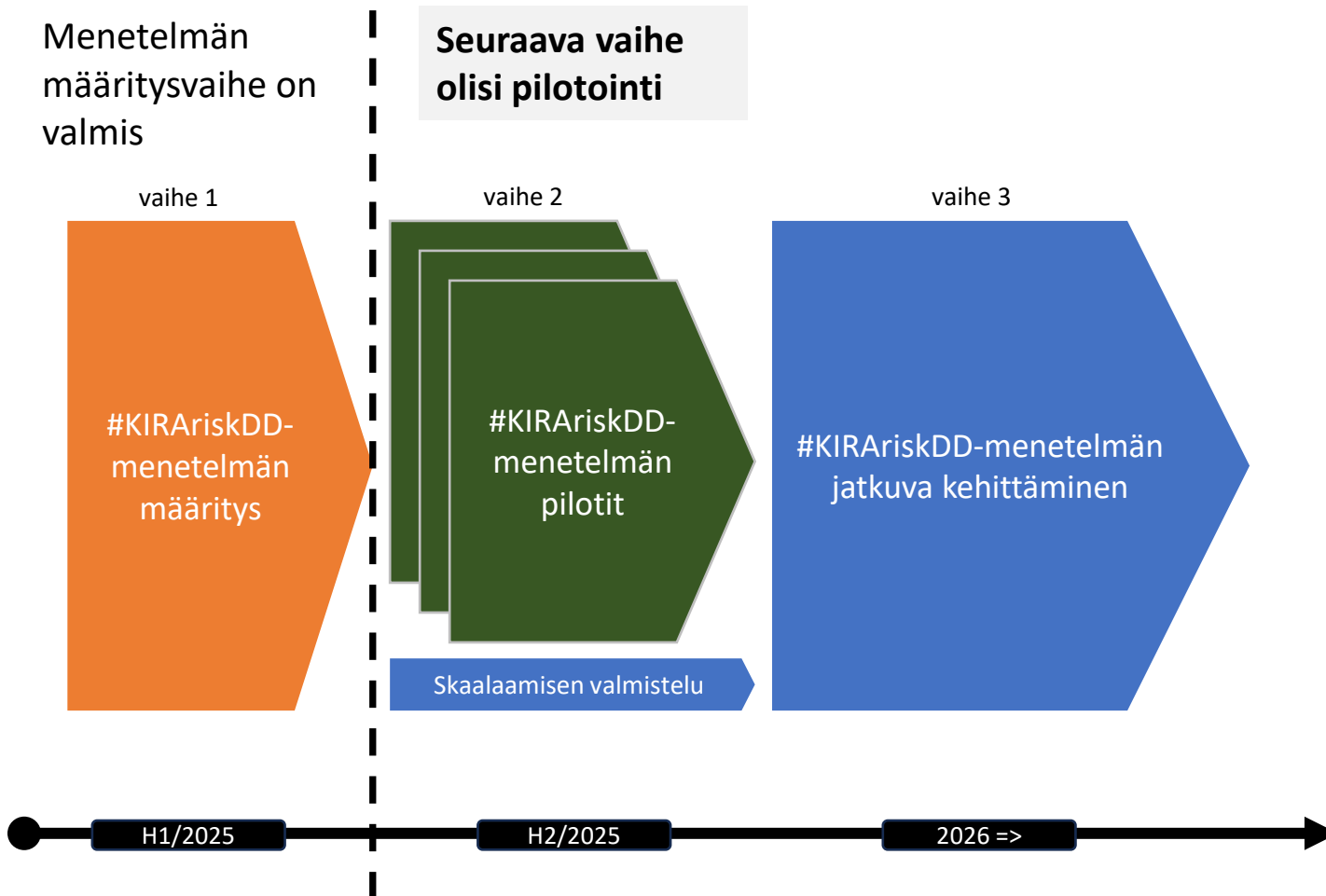
Riskimaalistauksissa ja materiaalien sertifikaateissa tapahtuu muutoksia

Monissa menetelmän osa-alueissa tapahtuu vuosittain muutoksia ja siksi menetelmän perustana olevia aineistoja tulee päivittää. Esimerkiksi riskimateriaalien käytön todennäköisyyttä Suomessa on arvioitu Suomen Tullin tuontitilaston avulla vuodelta 2024. Samoin riskimaiden tunnistamisessa käytettävää viittä ESG-indeksiä päivitetään vuosittain.

Monitoimija-aloite on myös EU:n tunnustama keino kestävyyden kehittämiseen usean yrityksen kesken

Monitoimija-aloite mainitaan yhtenä menetelmänä mm. CS3D:ssä ja horisontaalisissa periaatteissa, jonka puitteissa myös kilpailevat yritykset voivat selkeämmin pelisäännöin tehdä keskenään yhteistyötä. Se on yhdistelmä vapaaehtoisia menetelmiä, joilla tuetaan yritysten huolellisuusvelvoitteiden täyttämistä.

#KIRAriskDD-menetelmän pilotointi

PILOTOINTI

- Testaaminen ja koulutus auttaa ensimmäisiä menetelmän soveltajia ottamaan se käyttöön.
- Menetelmän dokumentointia parannetaan käytännön kokemuksen perusteella.
- Pilotointi nähtiin 3. työpajassa erittäin tärkeäksi menetelmän viimeistelemiseksi.

Äänestä kysymyksistä A,B,C kustakin vaihtoehdosta	YHT 3 ääntä	5 min äänestys-aika	
A	B	C	
Tuliko näkö- ja kuulo- ja tunnistuskykyä testata, jotta se olisi vielä hankittavissa?	Tuliko #KIRAriskDD-menetelmää testata ja jatkokehittää yhteisissä pilotoissa?	Tuliko #KIRAriskDD-mallia luoda pienmääräisenä koulutus- ja tiedonjakoympäristö, esim. monitoimipöytäalustan avulla?	
A: täysin samaa mieltä	B: täysin samaa mieltä	C: täysin samaa mieltä	3
A: selvästi samaa mieltä	B: selvästi samaa mieltä	C: selvästi samaa mieltä	5
A: joihinkin samaa mieltä	B: joihinkin samaa mieltä	C: joihinkin samaa mieltä	1
A: ei samaa eikä eri mieltä	B: ei samaa eikä eri mieltä	C: ei samaa eikä eri mieltä	1
A: joihinkin eri mieltä	B: joihinkin eri mieltä	C: joihinkin eri mieltä	2
A: selvästi eri mieltä	B: selvästi eri mieltä	C: selvästi eri mieltä	3
A: täysin eri mieltä	B: täysin eri mieltä	C: täysin eri mieltä	2

Pilotin hyödyt rakennuttajalle, rakennusliikkeelle tai rakennusmateriaalivalmistajalle

Välittömät hyödyt

Pilotista DD-raportti rakennushankkeen osapuolille.

Osallistuville tilaajaorganisaatioille kyvykkyys tehdä itsenäisesti riskisen rakennustuotteen DD.

Osallistuville toimittajaorganisaatiolle konkreettinen ja ajankohtainen tietämys asiakastarpeista kestävyysliikkeen liittyen.

Malli DD johtopäätösten tekemiseen.

Opit muista rinnakkaisista pilottihankkeista - ristiin oppiminen.

Tukee osallistuvien yritysten kestävyysviestintää.

Hyödyt lähitulevaisuudessa

Kysymysrunkojen yhtenäistyminen vähentää työtä niin tilaajilla kuin toimittajillakin.

Ala kehittyy tehokkaasti yhdessä hyödyntäen monitoimija-aloitteen mahdollisuudet, mikä parantaa koko alan ja osallistuvien yritysten imagoa.

Haitalliset vaikutukset luontoon ja ihmisiin vähenevät ja kehitystä voidaan seurata.

- Pilotointiin tarvitaan noin viisi rakennushanketta, joissa testataan huolellisuusprosessia jonkin riskisen rakennusmateriaalin raaka-aineen osalta.
- Tavoitteena on, että kuhunkin pilottiprojektiin osallistuu yhteisestä arvoketjusta niin rakennuttaja, rakennusliike kuin testattavan materiaalin toimittaja.
- Hanke voi olla alkava, käynnissä oleva tai päättynyt.
- Osallistujia esimerkiksi hankinnan ja vastuullisuuden asiantuntijat.
- #KIRAriskDD-tiimi auttaa hankeorganisaatiota menetelmien hyödyntämisestä ja kerää samalla palautetta niiden toimivuudesta.
- Pilottiin osallistuminen tapahtuu pääosin rakennushankkeen normaalin työskentelyn kautta.

Kontrollipistekyselyn kehittäminen

Kontrollipistekyselyn rungon kehittäminen:

- Tavoitteena on syksyn 2025 aikana toteuttaa viisi pilottia käytännön rakennushankkeissa ja kehittää niin kontrollipistekyselyn runkoa kuin tuottaa materiaalienkohtaisia sisältöä. Lähtökohdat:
 - Kontrollipistekyselyn runko on määritelty ja siihen on koottu #KIRAriskDD-hankkeen osallistujien palautteet.
 - Kontrollipistekyselystä on tehty sisältö sähkökaapeleiden kuparille.
 - Kontrollipistekyselyn kehittämisessä huomioidaan KKV:n katselmuksen muistio (alustava palaute katselmuskeskustelusta 7.5.2025 on huomioitu).
 - Kontrollipistekyselyn dokumentointi pilotointiyrityksille ja mahdollisesti monitoimija-aloitteen hyödynnettäväksi.

Kontrollipistekyselystä tulisi kehittää raaka-ainekohtaisia versioita:

- Kupari (prototyyppi kommentoituna olemassa, ks. liite 3)
- Alumiini (bauksiitti ym.)
- Ruostumaton teräs (kromi ja muut seosaineet)
- Puu (sertifioinnin taso, kasvatus-/hakkuutapa, ym.)
- Aurinkopaneelit (polypii)
- Kiinteistöakut (litium, koboltti, ym.)
- Rakennuskivi
- Betonin ainesosat.

#KIRAriskDD monitoimija-aloitteen kuvaus

Monitoimija-aloitteella tarkoitetaan yleisesti¹

Yritysten yhteinen väline vastuullisuuden tueksi

- Monitoimija-aloite on viranomaisten, toimialajärjestöjen ja/tai sidosryhmien kehittämä yhdistelmä vapaaehtoisia menetelmiä, joilla tuetaan yritysten huolellisuusvelvoitteiden täyttämistä.

Yrityksille keino vaikuttaa laajasti

- Aloitteet auttavat tunnistamaan, ehkäisemään ja lieventämään haitallisia vaikutuksia toimitusketjun suorien ja epäsuorien kumppaneiden osalta tehokkaasti.

Mahdollistavat yhteistyön ja todentamisen

- Yritykset voivat hyödyntää riskianalyysijä, toteuttaa toimenpiteitä yhdessä aloitteiden kautta ja käyttää kolmannen osapuolen todentamista vastuullisuuden varmentamiseen – kuitenkin säilyttäen vastuun velvoitteiden toteutumisesta.

#KIRAriskDD monitoimija-aloite

Visio

- KIRAriskDD monitoimija-aloitteen vision määrittävät yhdessä ensimmäiset osallistuvat organisaatiot.

Monitoimija-aloitteen ensivaiheen tavoite 2025

- Yhtenäistää tuoteryhmä- ja raaka-ainekohtaisia riskianalyysikyselyitä yhteisessä arvoketjussa OECD:n kontrollipistemallin periaatteita noudattaen.

Aloitteen pidemmän aikavälin tavoite 2026-

- Kerätä, analysoida ja moderoida kontrollipisteiden antamia vastauksia suomalaisten rakennushankkeiden hyödynnettäväksi.
- Läpinäkyvyyden parantaminen laajemmin kriittisissä toimitusketjuissa.

Miten se perustetaan?

Hallinto

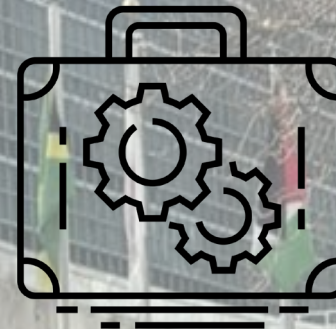
- Monitoimija-aloitteen hallinnointi ja johtaminen olisi luontevaa sijoittaa johonkin nykyisistä järjestöistä tai perustaa sitä varten oma yleishyödyllinen yhdistyksensä, jossa on sitoumuksen allekirjoittajien muodossa KIRA-yrityksiä yhteisestä arvoketjusta.

Rahoitus

- Monitoimija-aloitteen toiminta rahoitetaan osallistuvien yritysten kohtuullisilla vuosimaksuilla siten, että toiminta on omakustannushintaista ja läpinäkyvää.

Monitoimija-aloitteen tehtävät

1. Riskimaa- ja materiaalimallin päivittäminen vuosittain
 - tullitilasto
 - Kestävyysindeksit.
2. Kontrollipistekyselyiden kehittäminen
 - uusille tutkittaville tuoteryhmille ja niiden raaka-aineille
 - olemassa olevien kyselyiden täydentäminen esim. muuttuvien sertifikaattien myötä
 - käyttökokemusten hyödyntäminen.
3. Kumulatiivisen tietokannan hyödyntäminen
 - tietokannan luonti
 - kerättyjen tietojen moderointi
 - tiedon jakamisen luvittaminen
 - kilpailuoikeudellinen huolellisuus kerättävässä tiedossa.
4. Haitallisten vaikutusten estämis-, ehkäisy- ja lieventämiskeinojen kehittäminen
5. Instanssi voi toimia tehokkaasti ulkoisena / kolmantena osapuolena olevana kestävyystietojen varmentajana
6. Huolellisuusprosessin koulutus alalla.

Monitoimija-aloitteen jäsenet saavat käyttöönsä yhdessä kehitetyt huolellisuusmenetelmän työkalut

Monitoimija-aloite: mikä on sallittua ja mikä kiellettyä¹?

✓ Sallittua – hyväksyttävää yhteistyötä

- Vastuullistavoitteiden yhtenäistäminen
- Avointen ja vapaaehtoisten standardien parempi hyödyntäminen
- Yhteinen tietokanta tai jäljitettävyyssratkaisu ilman arkaluonteista tietoa
- Yhteinen viestintä ja koulutus, esim. kampanjat ja työpajat.

✂ Kontrollipistemalli – turvallinen tapa edetä

- Pyydä tietoa toimijalta, joka tuntee toimitusketjun alkupään
- Varmista riittävä huolellisuus, ei täydellistä jäljitettävyyttä
- Perustuu #KIRAriskDD-menetelmään (OECD 2023 suositus)

📌 Muista

- Kestävyyssyhteistyö on sallittua – kilpailun rajoittaminen ei ole
- Tarkista eksklusiivisuuden ja vaatimusten perusteet aina
- Menetelmän käytön pitää perustua vapaaehtoisuuteen: pitää olla mahdollisuus laajentaa/supistaa dd:tä²
- Monitoimija-aloitteen mahd. tietovarantoon pitää mahdollistaa kaikkien pääsy mukaan kohtuullisella maksulla²
- Pyydä kilpailuoikeudellinen asiantuntija-arvio ennen yhteistyön aloittamista.

✗ Kiellettyä kilpailuoikeudellisesti, mm.

- Pakolliset eksklusiivisuusehdot ilman selkeää perustetta³
- Kilpailijoiden markkinakäyttäytymisen koordinointi
- Standardi, joka estää markkinoillepääsyn ilman syytä.

1) EU 2023: Guidelines on Article 101 – Sustainability agreements

2) Kilpailu- ja kuluttajaviraston alustava konsultaatio 7.5.2025

3) Eksklusiivisuutta vaativa sopimus tarkoittaa järjestelyä, jossa yritykset (esim. rakennuttajat tai urakoitsijat) sitoutuvat käyttämään vain tietyn sertifiointin omaavia toimittajia tai materiaaleja—ja samalla sulkevat muut toimijat pois, vaikka nämä olisivat muuten kilpailukykyisiä.

A lush tropical forest with a waterfall cascading into a pool of water. The scene is filled with dense green foliage, including ferns and various trees. The waterfall is the central focus, with water flowing over rocks and creating a misty spray at the bottom. The overall atmosphere is serene and natural.

6.

Johtopäätökset

Määrittely on valmis. Kuka ottaa vetovastuun monitoimija-aloitteen käynnistämisestä ja rahoituksen suunnittelemisesta?

#KIRA-risk-DD

Johtopäätökset 1/2

Kohti vastuullisempia toimitusketjuja – yhteistyöllä tehokasta vaikuttavuutta

Huomion kiinnittäminen toimitusketjun sosiaalisen vastuun asioihin ei ole vielä valtavirtaa, mutta se on nousemassa agendalle

Kestävyysojohtaminen on pitkään keskittynyt ilmastonmuutokseen ja nyt myös luonnon monimuotoisuuteen. Yrityksillä on kuitenkin sitoumuksia ja tavoitteita, joissa viitataan työ- ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä niistä viestitään suorille toimittajille. Monilla suurilla kansainvälisillä konserneilla toimitusketjun kestävyysjohtaminen on jo arkea.

Myös Rakennusteollisuuden tuore vastuullisuusohjelma nostaa arvoketjun läpinäkyvyyden ja reiluuden yhdeksi päätavoitteekseen.

Tarve riskiperustaiselle ja työmäärältään kohtuulliselle huolellisuusmenetelmälle on olemassa ja kasvaa

Sopivan tasapainon löytäminen riittävän huolellisuuden ja työmäärän kohtuullisuuden välillä on tärkeää, jotta menetelmän käyttö jalkautuu. Menetelmän tulee olla työmäärältään kohtuullinen sekä tilaajalle että toimitusketjulle. #KIRAriskDD-menetelmässä tähän on kiinnitetty erityistä huomiota, jotta menetelmä olisi käyttökelpoinen rakennushanketasolla, joissa materiaalihankintoja tehdään.

Suomeen tuodaan materiaaleja riskimaista, mutta riskimaissakin voi olla vastuullisesti hoidettuja kaivoksia

Hankkeen määrittelyvaiheessa päähuomio oli itse menetelmän kehittämisessä ja tarkasteluun otettiin yleisimmin tutkimuksissa esille nostetut riskimateriaalit, joita siis voi olla muitakin kuin tässä raportissa määritellyt. Riskimaissa on kuitenkin myös vastuullisesti hoidettuja kaivoksia ja metallinjalostusyrityksiä ja siksi riskimaalistaus ei tarkoita sitä, että näitä maita tulee välttää, vaan että näistä maista tulevien materiaaleihin osalla tulee olla huolellisempi. Tätä tarkoittaa kohdennettu huolellisuus.

Esimerkiksi seuraavia raaka-aineita ja niitä sisältäviä tuotteita tuodaan tullin tilastojen mukaan suoraan riskimaista, tai raaka-aineen alkuperämaa voi olla riskimaa, koska merkittävä maailman tuotannosta tapahtuu siellä:

- Alumiinin bauksiitti Brasiliasta ja Etelä-Afrikasta
- Alumiinivalmisteet Kiinasta, Intiasta, Turkista ja Venäjältä
- Teräs, rautamalmi ja pelletit Ukrainasta ja Brasiliasta
- Terästuotteet ja puolivalmisteet Kiinasta, Vietnamista, Turkista ja Intiasta
- Teräksen kromi Kiinasta ja Etelä-Afrikasta
- Sähkökaapeleiden kupari Chilestä ja Perusta
- Sähkökaapelit (kupari, alumiini) Intiasta, Kiinasta, Uzbekistanista, Mosambikista tai Venäjältä
- Rakennuskivet Kiinasta ja Intiasta
- Akkujen koboltti Kiinasta, Vietnamista ja Kongosta.
- Aurinkopaneelien polypii Kiinasta

Myös kotimaisiin raaka-ainelähteisiin tulee kiinnittää huomiota

Useat tärkeät kotimaiset toimitusketjut jäivät menetelmän kehittämisessä analyysien ulkopuolelle. Esimerkiksi metsänhoitokäytäntöjen vaikutuksia vesistöihin ei käsitelty, eikä myöskään Suomessa vireillä olevia vihreän siirtymän edellyttämiä kaivoshankkeita, joilla on merkittäviä luontovaikutuksia ja vaikutuksia paikallisyhteisöihin sekä niiden elinkeinoihin. Menetelmän kontrollipistekyselyä voi kuitenkin hyödyntää myös täysin kotimaisten toimitusketjujen arvioinneissa.

OECD:n kontrollipistemallin hyödyntäminen helpottaa tiedonhankintaa kansainvälisistä toimitusketjuista

OECD:n vuonna 2023 julkaisema käsikirja mineraalien toimitusketjujen huolellisuusmenettelyistä sekä siinä esitetty kontrollipisteajattelu voivat motivoida myös tier-n -tason toimijaa vastaamaan #KIRAriskDD:n mukaiseen kontrollipistekyselyyn. Käsikirjan tarjoama viitekehys tuo kyselylle kansainvälisesti tunnustetun perustan, mikä vahvistaa sen uskottavuutta yli kansallisten rajojen. Tämä on erityisen merkityksellistä, sillä monien rakennusmateriaalien raaka-aineiden toimitusketjut ovat luonteeltaan kansainvälisiä.

#KIRA-risk-DD

Johtopäätökset 2/2

Myönteinen vaikutus toimitusketjuun liudentuu, jos keskitytään vain tier-1 tasoon – ratkaisuna monitoimija-aloite

Toimitusketjut ovat usein monipolvisia, haarautuvia ja läpinäkymättömiä kokonaisuuksia, joissa toimii lukuisia yrityksiä ja välikäsiä. Tämän vuoksi tulee vaikuttaa – sekä viestinnällisesti että käytännössä – usein ulkomailla toimiviin toimitusketjun alkupään toimijoihin. Sopimuksellinen vaikutusvalta ei ulotu toimitusketjussa kovin pitkälle, ja tier 1 -kumppanin kanssa sovitut vastuullisuusvaatimukset menettävät tehoaan ja konkretiaansa.

Monitoimija-aloitteella kehitetystä menetelmästä kaikki hyöty irti

Monitoimija-aloite on organisoitua yhteistyötä, jossa kilpailevatkin yritykset tekevät toimialan johtamaa kehitystyötä rajatun ja sovitun tavoitteen saavuttamiseksi. EU kannustaa tällaiseen yhteistyöhön kestävyysasioissa ja myös kilpailuviranomaiset ovat määrittäneet pelisääntöjä kestävyyssopeimuksille.

Monitoimija-aloite voisi toimia alalla tunnistettujen tapausten ja rikkomusten käsittelyfoorumina. Yksittäisen yrityksen mahdollisuudet estää tai vähentää toimitusketjun alkupäässä esiintyviä haitallisia vaikutuksia – toteutuneita tai riskejä – ovat käytännössä hyvin rajalliset.

Tällainen yhteistyö tarjoaa myös väylän vaikuttaa Suomen ulkoministeriön kautta tilanteissa, joissa lähtömaan lainsäädännössä havaitaan ympäristö- ja ihmis- sekä työoikeuksien suojelemiseen kehittämistarpeita.

#KIRAriskDD monitoimija-aloite olisi yhteistyöfoorumi

- 1) joka kykenee harmonisoimaan kontrollipistekyselyiden kysymykset yhtenäiseksi, mikä helpottaa niin vastaajien kuin kysyjienkin työtä, vaikka vastausten tulkinta jääkin ainakin alkuvaiheessa yksittäisten yritysten vastuulle.
- 2) joka kuratoi kontrollipistekyselyiden ja muiden due diligence löydösten tulokset useamman yrityksen hyödynnettäväksi yhteisen tietovaraston kautta, mikä tuo tehokkuutta toimialalle ja mahdollistaa tiedolla johtamisen riskien hallinnassa.
- 3) joka estää, ehkäisee ja lieventää monitoimija-aloitteen jäsenten foorumiin tuomia merkityksellisempiä haitallisia ihmis- ja työoikeus- sekä ympäristövaikutuksia, joita yksittäiset yritykset eivät kykene yksin työstämään: toimiala yhdessä voi suunnitella ja viestiä kauaskin toimitusketjuun tarvittavia parannuksia - seurantaa unohtamatta.

KIRAriskDD-menetelmän käyttöönotto ja jalkautus vaatii toimialalta pitkäjänteisen kehitystyön organisointia

Menetelmä on tässä vaiheessa vielä teoreettinen, ja sen käytännön jalkauttaminen edellyttää suunnitelmallisia toimenpiteitä, kuten pilotoiteja sekä niihin kytkeytyvää koulutusta. Huolellisuusmenettely ja sen merkitys eivät ole vielä laajasti tunnettuja rakennushankkeiden osapuolten keskuudessa.

"Jos vastuullisuus typistyy vain tier-1 sopimusvelvoitteiksi ilman kykyä katsoa ketjua pidemmälle, ollaanko enää aidosti vastuullisia – vai luomassa hallinnollista pinkkipesua?"

Raportin kirjoittajat

Petri Suutarinen

Finreim Oy

040 033 0322

petri.suutarinen@finreim.fi

- Senior Advisor, konsulttiyrittäjä
- #kiraESRS ja #KIRAriskDD -hankkeiden vetäjä
- Erikoistunut kestävyys- ja johdonneuvonantoon kiinteistö- ja rakentamisalan johdolle
- Vastannut suorien kiinteistösijoitusten ja yhteisyritysten johtamisesta ja hallitustyöstä n. 10 vuoden ajan
- Kokemusta kiinteistökehitys- ja liiketoimintajohdon tehtävistä rakennusliikkeissä 10+ vuoden ajalta
- Toiminut RAKLI:n ja FIGBC:n hallituksen puheenjohtajana.

Vesa Ilmarinen

Katalysti Oy

040 508 6447

vesa.ilmarinen@katalysti.fi

- Senior Advisor, konsulttiyrittäjä
- #kiraESRS ja #KIRAriskDD -hankkeiden vetäjä
- Erikoistunut digitalisaatio- ja kestävyysvetoisten muutosten toteutukseen
- Kokemusta 30-vuotta lukuisilta toimialoilta kuten kauppa, teollisuus, telecom, terveys, finanssi- ja vakuutus, matkailu, energia ja viimeisen 7-vuoden aikana erityisesti kira-alalla
- Suorittanut Suomen Tilintarkastajat Ry:n järjestämän ESRS-kestävyysraportoinnin ESG-R –valmennusohjelman
- Kirjoittanut kirjan: Digitalisaatio – yritysjohton käsikirja (Talentum).

#KIRA-risk-DD

Petri Suutarinen

Finreim Oy

040 033 0322

petri.suutarinen@finreim.fi

www.finreim.fi

Vesa Ilmarinen

Katalysti Oy

040 508 6447

vesa.ilmarinen@katalysti.fi

www.katalysti.fi